

BEVARINGSPLAN FOR LANNA

INNHold

FORORD	S. 1	FARGEPLAN	S. 16
INNLEDNING.....	S. 2	FARGESETTING	S. 16
BEBYGGELSEN	S. 3	FARGEVALG	S. 16
HISTORIKK	S. 3	STILART OG FARGEBRUK.....	S. 18
BYGNINGSMILJØET - STRUKTUR OG KARAKTER.....	S. 4	FARGEKART FOR LANNA	S. 19
BYGGESTIL OG ENDRINGER	S. 7	VEIEN OG VANNET	S. 21
NYE HUS LANGS LANNA.....	S. 8	HISTORIEN	S. 21
BEVARING	S. 8	DAGENS SITUASJON.....	S. 22
STILARTER	S. 10	PRINSIPPER FOR LØSNING.....	S. 23
BEBOERNES ERFARINGER	S. 12	MATERIALBRUK	S. 26
TRAFIKKEN LANGS LANNA	S. 12	OMRÅDET	S. 27
MILJØET LANGS VEIBANEN	S. 12	GEOGRAFISK BESKRIVELSE	S. 27
RYSTELSESMÅLINGER.....	S. 13	MILJØ OG ØKOLOGI.....	S. 28
BEBOERNES ERFARINGER	S. 14	STEDER TIL FELLES BRUK.....	S. 31
KOMMENTARER FRA BEBOERNE.....	S. 15	TEKNISKE FORHOLD	S. 33
		SAMLET PLAN FOR KANALEN.....	S. 35
		LANNA SOM DEL AV ULEFOSS	S. 36

BEVARINGSPLAN FOR LANNA

FORORD

Lannaområdet har i lengre tid stått på listen over reguleringsoppgaver i Nome kommune. Hovedhensikten med reguleringsarbeidet vil være å regulere bevaringsverdige områder til spesialområder for bygningsvern. Gjennomgangstrafikken er ødeleggende for området og vi har sett det som svært viktig å vise hvordan trafikken kan avvikles når Riksveg 359 er omlagt. Omlegging av riksvegen forbi Lanna er etter vår mening det viktigste riksvegprosjekt i Nome etter at bruene i Lunde er på plass. I tillegg har vi hatt ønsker om å prøve å sikre mere felles park/friområder og parkeringsplasser.

For at ikke dette skal bli en plan for skrivebordsskuffen innså vi betydningen av ett nært samarbeid med beboerne. En regulering til spesialområde er bare ett skritt for å sikre bevaring. Det avgjørende er at huseierne sjøl er klar over hvilke kvaliteter området og det enkelte hus har.

For å gjennomføre denne prosessen har vi engasjert de lokale arkitektene Brita Lodberg-Holm og Olav H. Skjeldal til å gjennomføre analyser og å utarbeide dette heftet som vi har kalt Bevaringsplan for Lanna. Deretter vil Arkitektkontoret Børve & Borchenius as utarbeide reguleringsplanen.

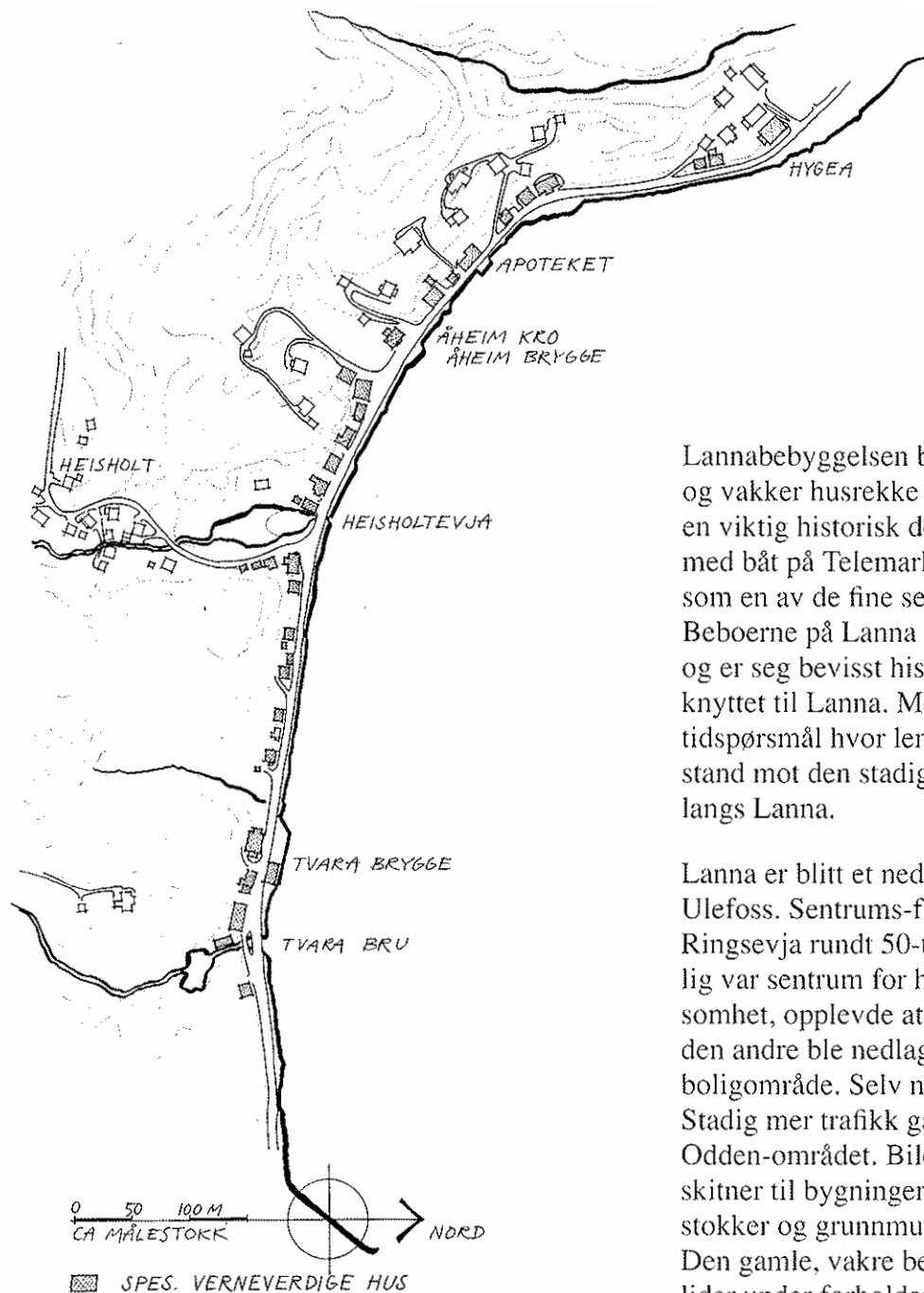
Vi håper dette heftet vil være til inspirasjon for beboerne på Lanna og at det kan tjene som inspirasjon ved rehabilitering og vedlikehold av bygninger. Heftet er også ment å bevisstgjøre politikere og andre innbyggere i Nome om de kvaliteter Lanna-området innehar og at dette tas hensyn til i all videre planlegging i Nome.

Ragnar Odden
Leder teknisk utvalg

Per Kristian Bjønnes
Teknisk sjef

Lannabebyggelsen består av en karakteristisk og vakker husrekke langs Eidselva. Området er en viktig historisk del av Ulefoss. For reisende med båt på Telemarkskanalen fremstår Lanna som en av de fine severdighetene langs kanalen. Beboerne på Lanna er svært stolte av sine hus og er seg bevisst historien og fortiden som er knyttet til Lanna. Men det er allikevel bare et tidsspørsmål hvor lenge husene klarer å holde stand mot den stadig økende trafikken som går langs Lanna.

Lanna er blitt et nedprioritert område på Ulefoss. Sentrums-funksjonen ble flyttet til Ringsevja rundt 50-tallet. Lanna, som opprinnelig var sentrum for handel og håndverksvirksomhet, opplevde at den ene virksomheten etter den andre ble nedlagt. Lanna er i dag primært et boligområde. Selv nærbutikkene er nedlagt. Stadig mer trafikk går langs Lanna og gjennom Odden-området. Bilene tar mer og mer plass, skitner til bygningene og ryster løs både pipestokker og grunnmursfundamenter. Den gamle, vakre bebyggelsen langs Lanna lider under forholdene. Huseierne har begynt å stenge av mot veien og vannet, og flytter inngangene til baksiden av husene. Verandaer og utbygg blir fjernet fordi de er utsatt for trafikk og støy og fordi de ikke lenger har bruksverdi for beboerne.

Hovedvekten av heftets innhold er konsentrert om det som skjer mellom husenes fasader; mot veien og vannet. For at beboerne skal satse på bevaring av sine hus må trafikksituasjonen bedres. Beboerne må få anledning til etablere bedre kontakt med vannet.

INNLEDNING

Dette heftet er en del av arbeidet med bevaringsplanen og reguleringsplanen for Lanna og Odden-området i Nome kommune. Heftet oppsummerer og beskriver kvaliteter og problemer knyttet først og fremst til Lanna som bevaringsområde. Men her er også generelle betraktninger for området Lanna og Odden og hvordan disse er knyttet sammen med Ulefoss forøvrig.

BEBYGGELSEN

*Gammelt foto fra Tvara. Fotograf:
J.K. Kuenholdt. Utlånt av Bjarne Lia, Lunde.*

HISTORIKK

Før Bandakkanalen ble utbygget gikk transporten med hesteskyss fra Ulefoss brygge til Strengen. Ny vei ble bygget mellom Ulefoss og Strengen i årene 1847 til 1852. Fra Ulefoss gikk veien langs Lanna. Her lå det en skysstasjon rundt 1850, kalt Kringlefet.

Fra midten av 1800-tallet vokste det etter hvert fram et sterkt næringsliv langs Lanna. Tomter ble utleid og solgt fra Tvara- og Heisholt-gårdene. Lanna ble den første sentrumsdannelsen på Ulefoss.

Det var trangt om plassen på Lanna, bare en smal landstripe mellom vannet og lia bak. Grunnen til at håndverkere og kjøpmenn slo seg ned akkurat her, var at det var vanskelig å skaffe tomter for næringsvirksomhet på Ulefoss.

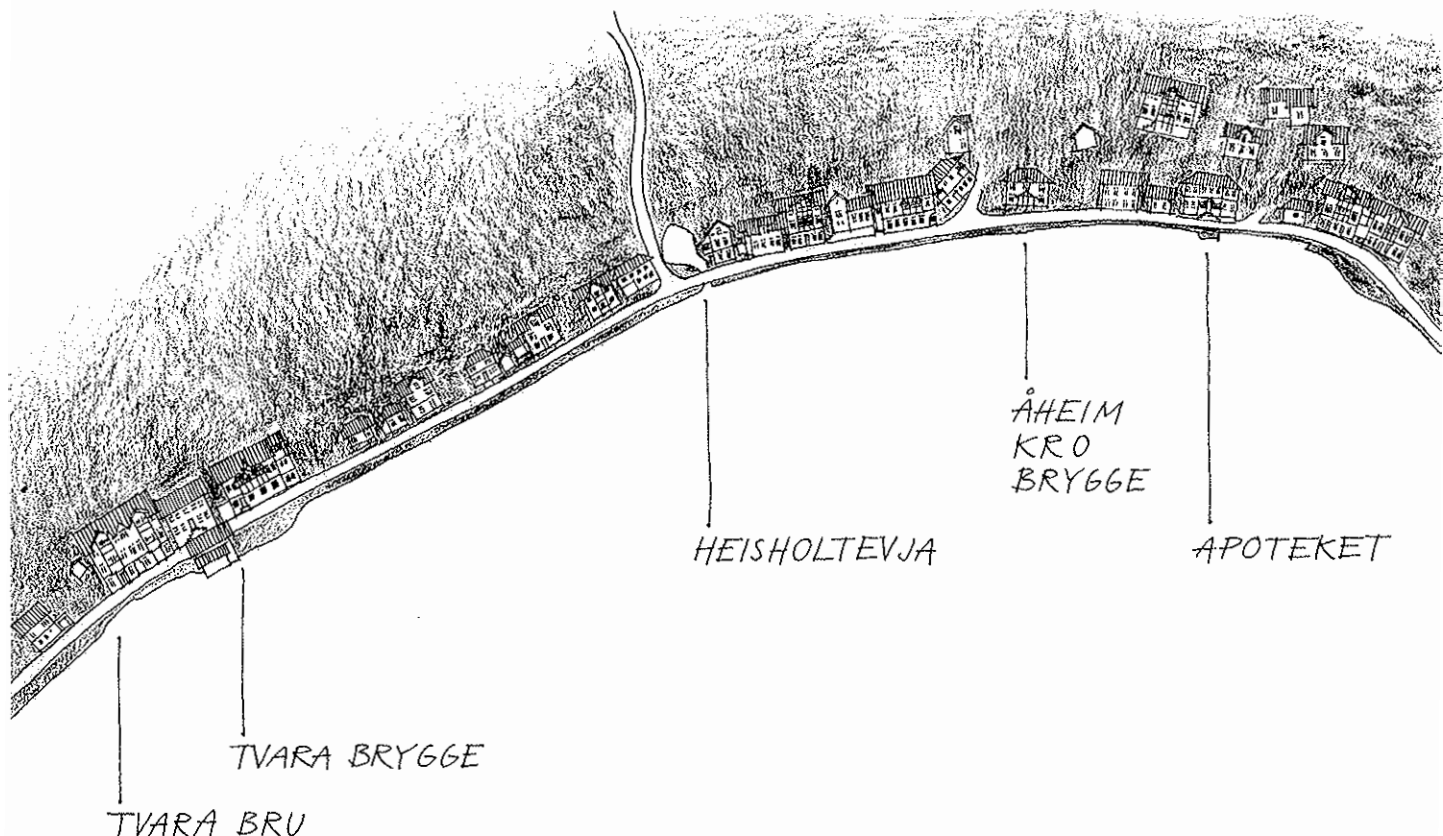
En del hus ble flyttet til Lanna fra omkringliggende steder. Men det ble også bygget mange nye hus. Næringslivet skjøt virkelig fart da Bandakkanalen ble utbygget og rutebåttrafikken startet rundt 1890.

Skyssstasjonen ble etterhvert ombygget og fikk navnet Aaheim hotel. Stedet markerte seg med et praktfullt parkanlegg i lia bak hotellet og en ruvende hotellbygning i sveitserstil.

Husene langs Lanna ble bygget i henhold til forskjellige stilarter. Her er bygninger i sen-empire med klassiske forbilder, jugendstil, sveitserstil og funksjonalisme. Noen hus har lånt litt fra flere stilarter. Siden de fleste husene er fra rundt århundreskiftet, eller ble endret på denne tiden, er sveitserstilen den mest dominerende stilarten.

Det ble drevet en svært mangfoldig næringsvirksomhet på Lanna tidligere. I hvert eneste hus var det ett eller flere næringsforetak. Her var byggmestere, snekkerverksteder, skomakere, skreddere, malere, garveri, pølsemaker, bakere, vaskerier, leger, tannleger, salmaker, urmakere, apotek, fotografer, vognmakere, skoler, teater, kino, meieri, flere dagligvarebutikker og meget, meget mer. En hel liten byvirksomhet holdt til langs Lanna. Noe av virksomheten holdt det gående helt opp mot vår tid.

Lannas storhetstid var årene mellom 1890 og 1920. Etter den tid gikk mye av transporten over på jernbane og trafikken på kanalen avtok.

BYGNINGSMILJØET - STRUKTUR OG KARAKTER

Bygningsstrukturen langs Lanna kan inndeles i to kategorier. Fra Tvara bru til Hygea ligger husene stort sett mellom veien og lia. De ligger på en samlet rekke med noen meters avstand fra kanalen.

Fra Hygea og opp mot Odden er bygningsstrukturen en annen. Her ligger husene på to sider av veien. Flere av husene mellom veien og kanalen har private og skjermede uteplasser mot kanalen. På oppsiden av veien har mange hus en hage i tilknytning til huset.

Bevaringsplanen for Lanna omfatter husene fra Tvara bru til og med Hygeabygget. Dette skyldes at bygningsmønsteret her er helt spesielt og skaper den karakteristiske husrekken Lanna er kjent for.

Avstanden mellom husene på Lanna varierer noe, men gjennomgående er det små avstander. Når det er større avstander mellom hus skyldes det evjer, åpninger til raviner i terrenget eller avkjørsler og stikkveger.

Det er små uteplasser eller hager knyttet til de fleste husene. Disse ligger delvis mellom bygningene eller mellom husene og lia bak. Det er bygget garasjer i tilknytning til flere av boligene. Disse ligger gjerne plassert mellom husene med utkjørsel ut på en liten gårds plass eller direkte ut i veien.

Husene ligger stort sett med langfasaden mot vei og kanal. En del hus har arker og verandaoppbygg som bryter de horisontale linjene.

Bygningene varierer i volum og grunnflate. Mange hus er bygget i halvannen etasje og med høy kjellermur. Det finnes også en del eksempler på hus i én etasje samt kjeller eller to fulle etasjer pluss kjeller.

Materialbruken er mur eller naturstein i underetasjen/kjelleren. Over underetasjen er husene bygget av treverk. Mange av husene er malt i lyse farger, men det er også eksempler på sterke farger. Takmaterialet er stort sett takstein i grålige og røde farger.

De fleste husene har opprinnelig hatt utgang mot veien. I dag ser vi at husene har snudd inngangen mot hagesiden, fordi det ikke lenger er plass til utgang mot veien.

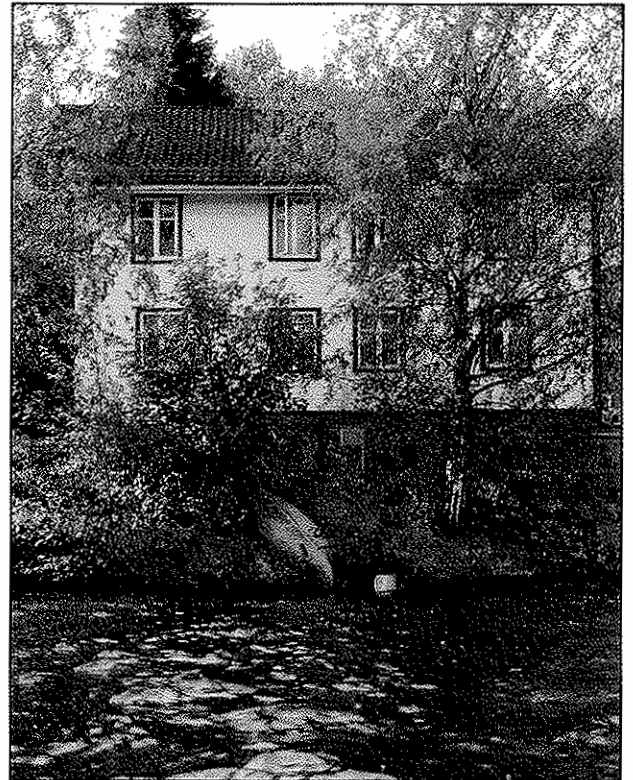
Det er mange fine kvaliteter knyttet til bebyggelsen langs Lanna. De gamle husene representerer noe av det mest inntakte og best bevarte bygningsmiljøet i Nome kommune. En del hus er forringet med uheldige endringer og ombygginger. Men det finnes også flere fine eksempler på god bevaring.

Husenes nærkontakt med Eidselva byr på mange fine muligheter. Tettheten i bygningsstrukturen

har bokkvaliteter vi ikke lenger finner på våre moderne byggefelt. Slike gamle trehusområder har fått høy status etterhvert mange steder i landet og fungerer i dag som gode boligområder. Dessverre har utviklingen gått motsatt på Lanna. Småbarnsfamilier søker vekk fordi forholdene ligger for dårlig til rette for barna. Mange av husene påføres skader istedenfor å bli istandsatt. Beboerne plages av nattebråk og støy fra veien. Fjernes gjennomgangstrafikken, vil utviklingen endre seg og stedet vil kunne gjøre bruk av de kvaliteter og muligheter som ligger der.

Hus på Lanna i godt bevart sveitserstil.

Opprinnelig hadde dette huset to verandautbygg ut mot vannet. De er borte i dag. Endrer trafikksituasjonen seg på Lanna kan det kanskje igjen bli aktuelt å bygge verandaer og nyte utsikten utover kanalen.

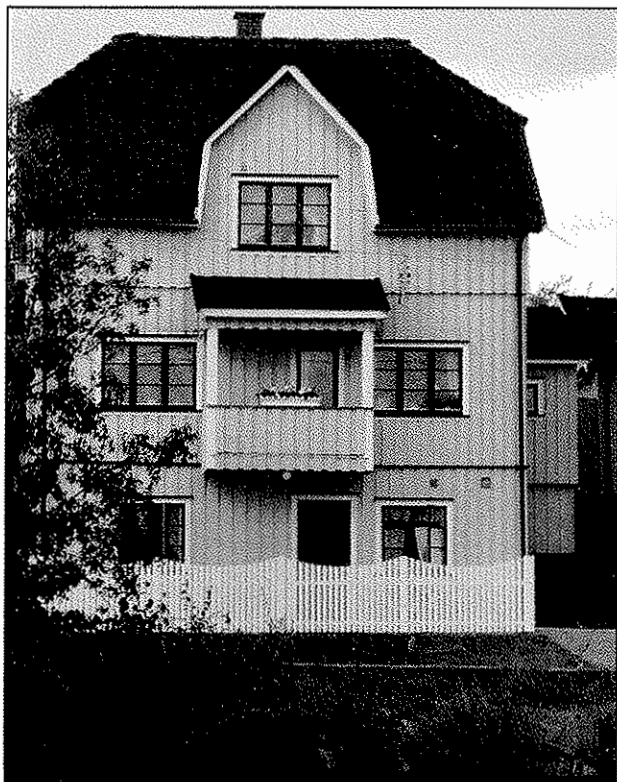
Bygningene langs Lanna har et aldersspenn på godt over hundre år. Utbyggingen startet rundt 1850 og helt fram til i dag er det bygget nye hus på Lanna.

Husenes byggestil er i store trekk i samsvar med utviklingen i norsk byggeskikk forøvrig. De fleste er bygget og ombygget i henhold til forskjellige byggestiler avhengig av når det enkelte hus ble bygget. Noen hus kan ha i seg elementer fra flere stilarter samtidig.

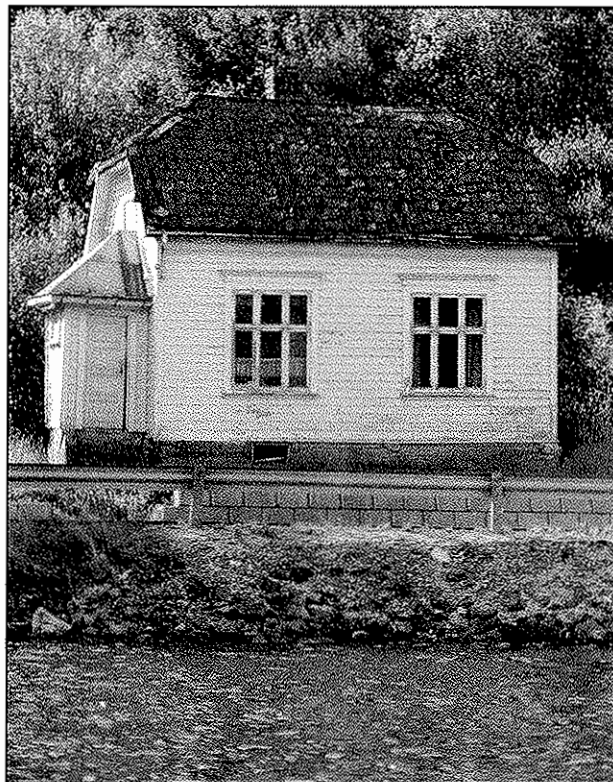
Husets funksjon og tomtas beskaffenhet har også vært styrende for hvordan huset er blitt formet. Totalt sett er husene et resultat av byggmesteren eller håndverkerens måter å bygge på.

Husets bruk, tidens trender, tomtas beskaffenhet og materialene som var til rådighet har også påvirket bygningenes karakter.

Husrekken har fått en helt spesiell karakter totalt sett. Selv om hus av forskjellige stilarter står side om side, låner de likevel noe til hverandre som påvirker ombygninger og fargevalg. Dette er en utvikling som har gått over lang tid og som det er viktig å ta vare på. En rettesnor for beboerne kan være å se tilbake på hvordan husene var formet da de først ble bygget. Det kan gi inspirasjon for ettertiden til gjenoppsettelse av tapte kvaliteter eller utvikling av nye.

Dette husets stilopprinnelse er ikke lett å få tak i. Det har elementer fra både jugend- og sveitserarkitektur. Slike sammenvanninger skjer når hus blir ombygget flere ganger eller gamle stilarter blir kopiert.

Dette lille huset står for fall. Her ser vi et jugendhus, slik det opprinnelig ble bygget.

BYGGESTIL OG ENDRINGER

Enhver stilart tar i bruk spesielle vindustyper, panel, farger, dekorative elementer, utbygg, takform og hovedvolum på huset.

Lengre bak i heftet er det en liten gjennomgang av de aktuelle stilartene. Kjenner vi til husets opprinnelse er det enklere å bygge på og bygge om huset i henhold til den stilarten som var husets opprinnelige karakter.

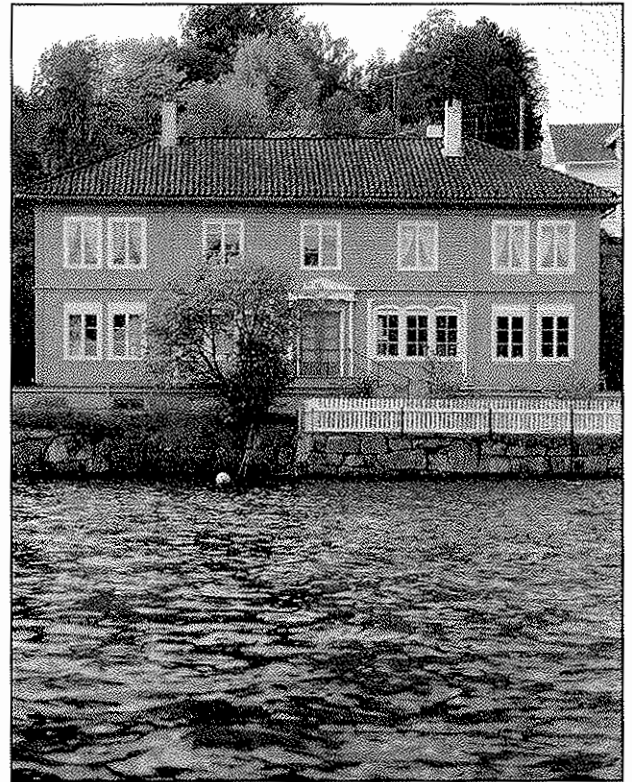
Det har skjedd store endringer med flere av de gamle husene. De vanligste inngrepene er utskifting av vinduer hvor nye og andre vindusformater har erstattet de gamle, tradisjonelle vindustypene. Flere hus har fått store vindusfelt i første etasje hvor det ble drevet næringsvirksomhet. Disse er i dag store mørke felt i veggen som kan virke skjemmende for bygget.

Noen tiår tilbake ble flere husvegger kledd med eternittplater. Disse har bidratt til å beskytte husveggen, men er i dag skjemmende for huset.

Fjerning av verandaer og dekorative elementer rundt vindu og dører gir de gamle husene en annerledes karakter og uttrykk enn det de opprinnelig hadde. De er blitt avkledd sin fine stas og bare husformen forteller oss om husets opprinnelse. Ved utbedring er det mulig å tilbakeføre de gamle, fine detaljene. Det vil gjøre huset helhetlig igjen, og gi det tilbake den gamle karakteren. Også verandaene kan med fordel tilbakeføres. Skal nye bygges bør det skje i henhold til den utformingen de opprinnelig hadde.

Dette nye huset er bygget i vårt tiår. Det står på tomten til det tidligere meieriet. Byggestilen er inspirert av den gamle bygningen. Det opprinnelige sveitserhusets detaljer er etterliknet på en svært forenklet måte, uten sveitserstilens frodige tredetaljrikdom og kunstferdige håndverk.

Det gamle apoteket på Lanna ble bygget om rundt århundreskiftet. Ombyggingen forskjønnet huset fordi det ble gjort på en fin måte. Etter ombyggingen er huset tatt godt vare på.

NYE HUS LANGS LANNA

Den lange, helhetlige husrekken langs Lanna er viktig å bevare. Det betyr at husenes volum, takform og farger er viktige for helhetsinntrykket. Skal det bygges nye hus i et slikt bevaringsverdige område bør det taes hensyn til den gamle, eksisterende bebyggelsen. Det vil si at husenes hovedform, takform og takvinkel bør ligge til grunn for det nye husets utforming. Målsetningen er ikke å kopiere de gamle husene, men passe på at nybygg harmonerer i størrelse og form med det som ligger rundt.

På kloss hold blir vurderingen av det enkelte hus sentralt. Gamle hus må få bevare sin egen karakter og nye hus må få vise at de er nye. For å opp-

nå et best mulig resultat bør ikke husbyggerne kritikkfritt velge hus i en ferdighuskatalog. Til en slik oppgave bør man absolutt bruke fagfolk som kan gjøre de rette vurderingene, uten at det derved skal gå utover byggherrens bolig- eller næringsbehov.

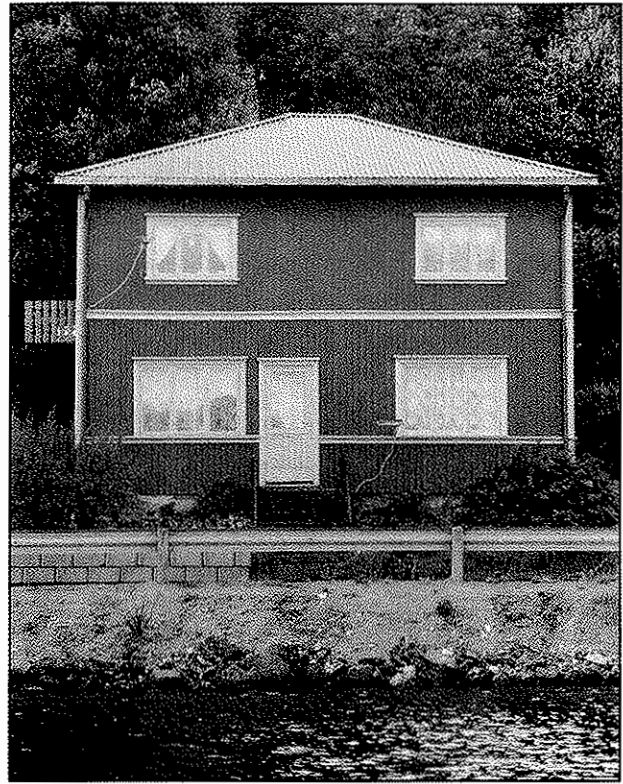
BEVARING

Nome kommune har utgitt et hefte som heter "Bygningsvern i Nome - En orientering". Her forklares grundig hva bevaring betyr og hvorfor vi bør bevare gamle hus og miljøer.

"I 1978 fikk vi kulturminneloven som stadfester et nytt syn på fredning. Dette innebærer at hver enkelt region i Norge skal ta vare på bygningsmiljøer som forteller stedets historie så langt

Slik ser Åheim ut i dag, etter at det ble bygget opp igjen etter brannen i 1920. Huset er bygget i en blanding av jugend- og senempirestil.

Dette huset er bygget i en funksjonalistisk stil. Det innebærer at de frødlige detaljene på mange av husene langs Lanna mangler. Stilarten er enkel og presis.

tilbake som mulig. Særlig blir det lagt vekt på å se hele bygningsmiljøer i sammenheng med næromgivelsene og landskapet rundt. Totalt sett vil dette gi et bedre bilde av Norges kulturhistorie gjennom tidene. Bygningsmiljøene skal vise rammen rundt liv og virksomhet som en gang utfoldet seg."

Kommunens ansvar.

"Ansvaret for det offentlig Kulturminne-arbeidet er fordelt mellom ulike forvaltningsorganer. Både staten, fylkeskommunen og kommunen er inne i bildet. I kommunen er det kulturutvalget, kulturkontoret, teknisk etat og bygningsrådet som er rette instans. Formannskapet i kommunen er overordnet planutvalget. Planen for vern av kulturminner er ment som et redskap for å

kunne ivareta denne oppgaven på best mulig måte.

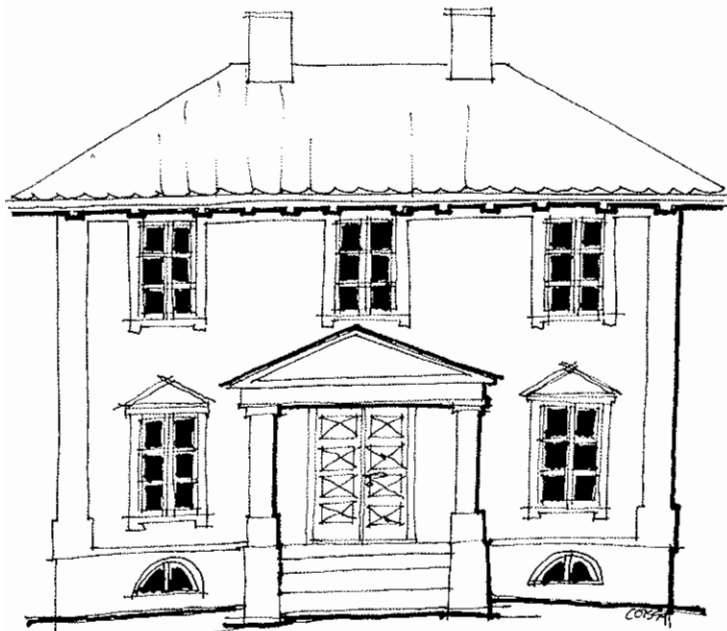
På to områder vil planen komme inn som en viktig del av den kommunale saksgangen;

- I en mer overordnet planlegging.
- I løpende saksbehandling der mulige kulturminner blir berørt."

Verneverdige bygninger og miljøer.

"Disse bygningene utgjør en relativt stor gruppe i Nome. Nome kommune må vurdere tiltak som bør settes inn for denne bygningsgruppen med sikte på å oppnå et varig vern. Plan- og bygningsloven åpner for en regulering til spesialområde bevaring. Byggesaker hvor bygget er verneverdig skal vurderes av fylkeskonservatoren før bygningsrådet fatter vedtak."

STILARTER

Empire

(1810 - 1870 i Norge)

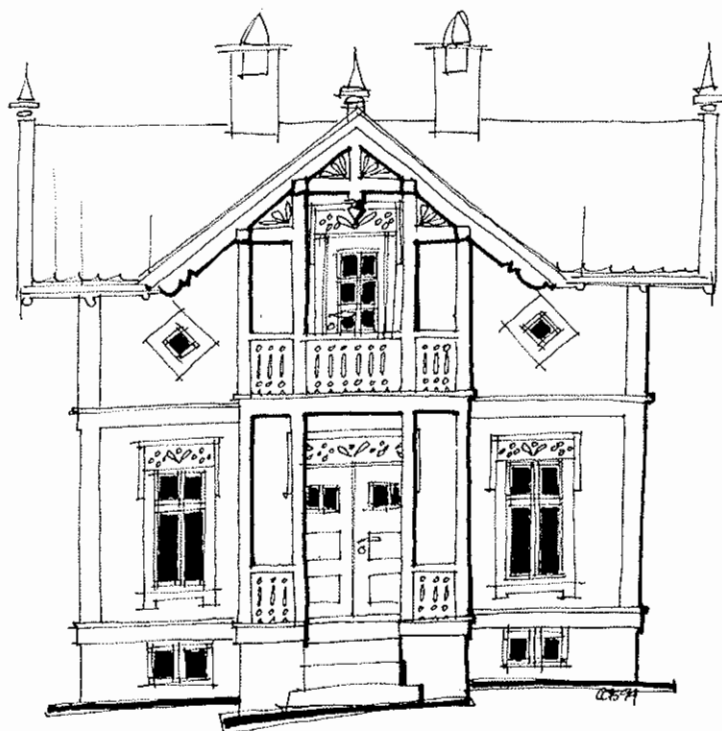
Empirstilen var en videreføring av nyklassisismen. Men empiren ble en enda strengere og strammere stilart. Antikkens asketiske ideal ble viktig. Empiren var en tung og høytidelig stilart med forbilder i steinarkitekturen. Størst innflytelse fikk stilarten på trearkitekturen slik vi ser det i sørlandsbyene. Etter 1835 gikk byggestilen over i en senempirefase. Denne stilvarianten var en videreutvikling av empiren og den overlapper sveitserstilepoken.

Mange hus i empire- og senempirestil hadde valmet, halvvalmet eller kvartvalmet tak.

Fasadene var symmetrisk ombygget og døra sto gjerne plassert midt på husveggen.

Inngangspartiet ble ofte prydet av klassiske søylemotiv fra antikkens murarkitektur.

Hus fra senempiren fikk vinduer med to rammer med tre ruter i hver ramme.

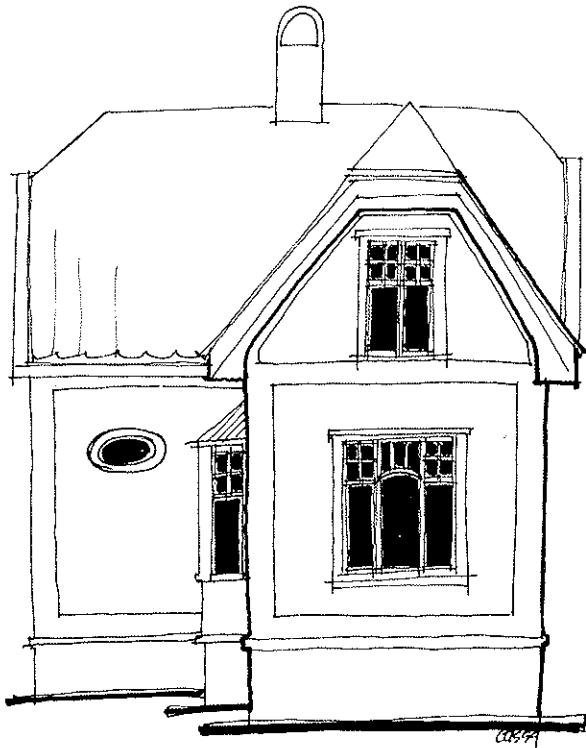
Sveitserstil

(1850 - 1920 i Norge)

Med sveitserstilen kom snekkergleden til det norske trehuset. Sveitserstilen var særlig egnet for trehuset. Stilarten ble snart mote over hele landet og mange gamle hus ble ombygget til sveitserstil. Dette var en byggestil for den folkelige byggeskikken.

Sveitserstilen preges av at husene fikk høvlet panel og frodige detaljer. Hus ble pyntet med løvsagarbeider rundt vinduer, dører og på verandaer og inngangspartier. Takutspringene var store og det ble ofte satt spir på tak og oppbygg. Konstruksjonene ble synliggjort i fasadene og understreket ved bruk av kontrastfarger.

Krysspostvinduene er store og gir godt lys inn i de høye, lyse rommene.

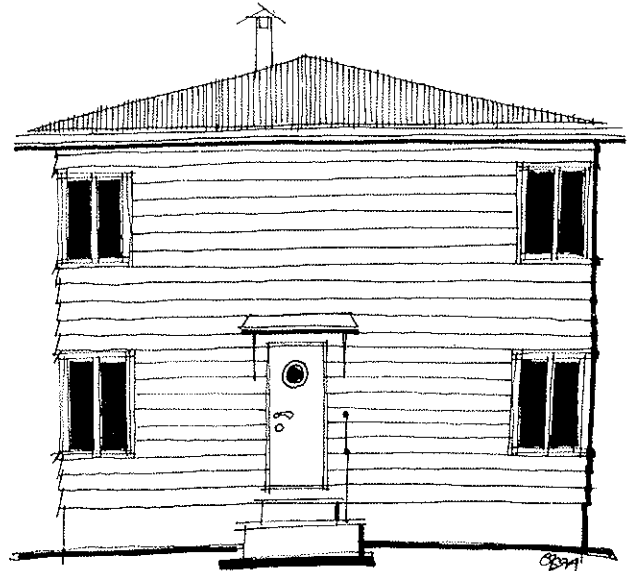
Jugend

(1900 - 1920 i Norge)

I en kort periode rundt århundreskiftet ble det bygget hus i jugendstil eller art nouveau som denne stilarten også kalles. Jugend har fintformede linjer og dekor rundt innganger, vinduer og i fasaden. Stilarten er vanlig å se i en del større byvillaer flere andre steder i landet.

Typisk for jugendstilen er asymmetriske fasader. Taket har ofte en halvvalmet form og det er gjerne karnapper på taket. Inngangen er ofte dekorert med ornamentikk fra plantelivet.

Inndelingen av vindusfeltene i store og små vindusfelt er typisk for jugendstilen.

Funksjonalismen

(1925 - 1940 i Norge)

Funksjonalismen var et oppgjør med fortidens mange stilarter og bruk av dekor og detaljer. Stilarten representerte den nye tiden hvor funksjonen skulle styre hvordan hus skulle se ut. For trehusene betydde den nye stilen flate-, valmede- eller pyramideformede tak med svært liten takvinkel. Bygningene var basert på en funksjonell og oversiktig planløsning. Alle dekorative elementer var bannlyst. Husene fikk helst liggende, presist panel. Vinduene bestod av store vindusflater med midtpost eller vinduer uten sprosser. Ofte ble vinduene plassert i hjørnene av huset.

BEBOERNES ERFARINGER

Far og sønn utenfor eget, fint istandsatt hus på Lanna. Den gamle granittsteintrappa er nylig istandsatt og kan bevares for ettertiden.

TRAFIKKEN LANGS LANNA

Veien langs Lanna, som en gang var en viktig grunn til at det ble bygget hus nettopp her, er i dag beboernes store problem.

Husenes nære forhold til veibanen skaper utrygghet. Beboerne sitter i andre etasje og ser toppen på tømmerlassene passere vinduene sine. Tanken på at en bil kan velte eller kjøre inn i huset skaper utrygge forhold.

Det er trangt om plassen langs veien. Noen steder er det kun plass til en kjørebane. Dette medfører svært vekslende tempo på veistrekningen med mye nedbremsing og opprusing.

Mangel på gangvei gjør strekningen særdeles farlig for fotgjengere og syklister. Dårlig kveldsbelysning er også en medvirkende faktor til at de fleste beboerne ikke våger å ferdes langs veien om kveldene.

Nærheten til vannet gjør at veibanen fort blir svært glatt ved temperaturer rundt null grader. Fartsgrensen er i dag satt til 50 km i timen. Det rapporteres fra beboerne at denne fartsgrensen brytes til stadighet, særlig om natten. Da brukes veien hyppig av bilister som lager leven ved å kjøre fram og tilbake. Ferdselsen langs Lannaveien fører til forslumming av området.

MILJØET LANGS VEIBANEN

Den gamle natursteinsmuren er mange steder dekket til av en sprengsteinsfylling. Dette gir ett skjjemmende inntrykk, særlig fra vannet. De siste veireparasjonene som ble foretatt tok hensyn til dette, og opparbeidet et stykke ny natursteinsmur.

Det nylig oppsatte autovernet er totalt malplassert i dette gamle bygningsmiljøet. Med sine skarpe kanter sperrer det for beboernes adkomst til vannet.

Støv, skitt og søppel er resultatet av den økende trafikken langs Lanna. Husene får tilsmussede fasader. Det er vanskelig å vaske husene, fordi veien tar i bruk arealene helt inn mot husfasadene.

På grunn av svært dårlige grunnforhold blir veidekket fort forringet. Etter teleløsninger blir dekket hullet og ujevnt, og rystelsene øker.

RYSTELSES MÅLINGER

En beboer på Lanna ba om at rystelsene i huset skulle måles for å få kartlagt hva huset ble utsatt for. Målinger ble foretatt av laboratorieseksjonen i Telemark Vegkontor i januar 1993.

Konklusjonen fra målingene er følgende: "Beregning av skadegrense ved rystelser og målingene ble utført etter retningslinjer nevnt i Norsk Standard. De høyeste rystelser på grunnmuren nærmest veien er 0.2 mm/s og de er vesentlig lavere enn den beregnede grenseverdi på 5,0 mm/s. På deler av huset med betydelige svakere konstruksjoner, som pipestokk av murstein ble det tidligere av Veglaboratoriet målt svingehastigheter på 18.4 mm/s. som imidlertid er vesentlig høyere enn grenseverdien, som er beregnet for huset.

Det må også bemerkes at Standarden er basert på beregninger av skadegrense ved sprengningsinduserte bølger, som har vesentlig høyere fre-

kvensområder, enn rystelser forårsaket av veitrafikk. Det er imidlertid også klart, at skadegrensen ved lave frekvenser ligger lavere, men ikke så lavt, som den registrerte maksimumsverdi på 0.2 mm/s.

Huset er utsatt for deformasjon også p.g.a. den topografiske betingete signing mot elva. Rystelsene fra veien bidrar til å intensivere denne deformasjonen."

Det som kommer klart fram i rapporten er at målemetoden som er i bruk hverken er tilpasset grunnforholdene på Lanna eller den type frekvenser biltrafikken gir.

Som rapporten påpeker, er husene utsatt for en stor tilleggsbelastning til trafikken. Leirmassene i skråningen dytter hele tiden bebyggelsen utover mot elva.

Resultatet er at rystelser og trykk skaper synlige sprekkdannelser i grunnmurer og piper. Tatt i betraktning at bebyggelsen er bevaringsverdig og utpekt til å skulle være med å fortelle kommende generasjoner om stedets historie, er dette en svært uheldig utvikling.

Vegkontoret rapport anbefaler visse forslag til rystelsesdempende tiltak:

"Det er en kjennsgjerning at trafikken skaper rystelser på omgivelsene. Rystelsene øker ved høyere hastigheter og likedan når veibanen er ujevn. Tungtrafikken skaper større rystelser enn lette kjøretøyer. Det samme gjelder ved ujevn kjøring. Kraftig oppbremsing og rask hastighetsøkning vil også skape rystelser. For å fjerne rystelsesbidraget fra veitrafikken må veien legges ned. Dette er urealistisk. Ved omleggingen av tung- og fjerntrafikken til planlagt ny vei mellom Ulefoss og Lunde, på nordsiden av vassdraget, kan de verste rystelsesskapende kjøretøyer fjernes fra området. Veien vil da fungere som lokalvei med mulighet for skilting med fartsgrense på 30 km/t."

En hyppig situasjon på Lanna. To tungtransportbiler møtes på den smale veien. Rystelsene i husene rundt er ødeleggende for den gamle bebyggelsen.

BEBOERNES EGNE ERFARINGER

En del beboere på Lanna har besvart spørreskjemaer som ble delt ut til samtlige huseiere. Spørsmålene behandlet forhold rundt endringer av husene, trafikkforhold og rekreasjonstilbudet. Det var også mulig å komme med egne bemerkninger.

På et beboermøte på Lanna i oktober 1993 ble situasjonen for beboerne diskutert. Dette er en oppsummering av beboernes meninger.

SVAR PÅ SPØRRESKJEMA

Huset

Det er 19 bostander som har svart på spørsmålene på de utsente spørreskjemaene. Dette er beboere både på Lanna og Odden.

Fra spørreskjemaene om hva beboerne har gjort med huset sitt i de siste 30 år, kom det inn følgende svar:

Av 19 har 8 lagt om taket, og 4 har kledd om huset. Hele 14 av 19 har utbedret og modernisert

huset med tiltak som nye bad og kjøkken, og 11 har skiftet vinduene.

6 har i de siste 30 år snudd inngangen fra forstiden til baksiden av huset.

Det er tydelig at beboerne satser på huset sitt.

Trafikken

Samtlige av de som har svart på spørreskjemaet opplever at det er vanskelig å være fotgjenger eller syklist i dette området. 2 har opplevd ulykker og 7 nestenulykker.

Nattero er tydeligvis et problem i området. Hele 13 av 19 sier at de til stadighet vekkes om natta av støy fra veien.

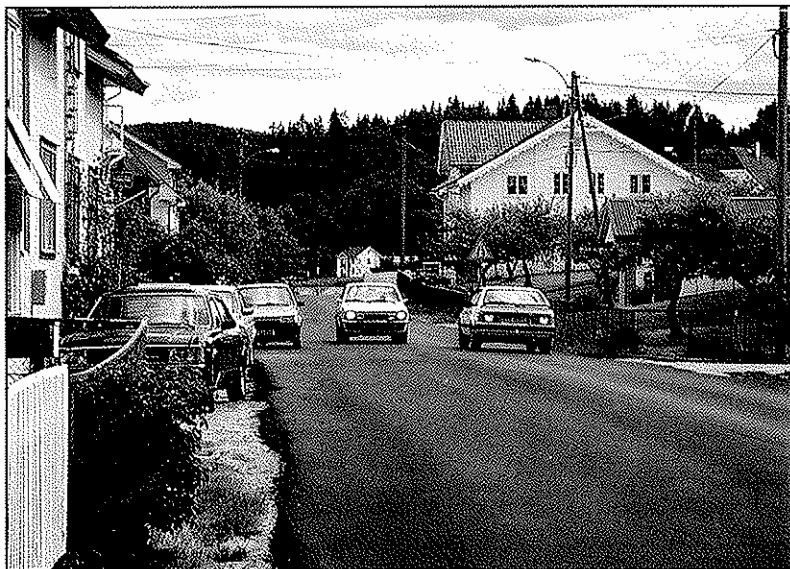
Rystelser fra veien skaper skader på husene og 10 av 19 svarer at husene deres har blitt påført skader fra rystelser eller kollisjoner.

9 av 19 mangler tilfredsstillende parkeringsplass.

Rekreasjon

Kanalen er tydeligvis flittig brukt av beboerne, til tross for at veien mange steder vanskeliggjør adkomsten.

Hele 17 av 19 har båt og 16 har båt plass. 9 beboere driver sportsfiske i elva, og 8 bader i vannet. 11 av 19 beboere har uteplass ved van-

En vanlig trafikksituasjon foran Arbeider'n. Biler parkerer i veien og øker faren for ulykker på denne strekningen, hvor mange bilister øker farten langt over det lovlige.

net. Av de som bruker vannet er det over halvparten, dvs. 10 som sjeneres av kloakken som slippes rett ut i kanalen.

KOMMENTARER FRA BEBOERNE

Veien

Beboerne er først og fremst opptatt av problemer knyttet til veien og trafikken forbi Lanna og Odden. Dette er fullstendig overskyggende i forhold til alt annet. Beboerne opplever situasjonen som tildels livstruende og opplever engstelse på grunn av trafikkforholdene. Det er også mye aggresjon knyttet til veispørsmålet. Beboerne føler seg tildels lurt av de offentlige myndighetene som ikke synes å prioritere veien. De er motløse fordi de ikke ser en snarlig løsning. Kampen om veiflytting har pågått i godt over 10 år og beboerne opplever situasjonen som uholdbar.

Tungtrafikken er særlig truende. Beboerne er klar over at de tungtlastede trailerne ikke har muligheter til å stanse på korte avstander. Derfor

blir en tur til fots langs Lanna en farlig foreteelse.

Mange mener politiet er løsningen for å stoppe råkjørere som det er mange av, særlig nattetid. Et hovedønske fra beboerne er å få gang og sykkelvei langs hele strekningen.

Området

Beboerne savner en nærmere tilknytning til vannet. Autovernet hindrer adkomsten og mulighetene for å ha båt ved bredden. Mange ønsker å få tilbake den gamle båtplassen eller bryggen de en gang hadde. De henviser til at det tidligere var gjerder av stein eller tre langs bredden. Tidligere var det store trær mellom husene og langs kanalbredden. Mange ønsker å få trærne tilbake.

Lokalbefolkningen påpeker at evjene gror igjen og synes dette er trist. De etterspør hvem som har ansvaret for vedlikeholdet slik det ble gjort i gamle dager.

Lanna har dårlige tilbud til barnefamilier og det er rett og slett farlig for barna på Lanna. Mange savner at Lanna/Odden som egen skolekrets, slik det var tidligere.

FARGEPLAN

Flere steder i Norge er det blitt utarbeidet fargeplaner som er basert på farge tradisjonene på stedet. Fargeplanen består gjerne av et fargekart med en samling fargeprøver. Fargene velges ut fra farge tradisjonen på stedet, eller generell kunnskap knyttet til de aktuelle stilarter. Av og til kan det være nødvendig å ta med helt nye fargevalg fordi deler av bebyggelsen er ny.

Det viktigste er at resultatet blir en harmonisk helhet hvor husenes forskjellige farger fungerer godt sammen.

En slik fargeplan er et godt hjelpemiddel for beboerne til å velge riktige farger i henhold til huset og omgivelsene. Fargeplanen må inneholde nok farger til at de aller fleste beboerne finner en farge de mener vil kle deres hus.

FARGESETTING

Ved fargesetting av et større bygningsmiljø er det viktig å samordne fargevalgene. Vi har lenge hatt en tradisjon som tilsier at svært mange gamle bygninger ble malt hvite, særlig hvis de ble bygget i sveitserstil. I dag oppdager vi at det er mulig å velge forskjellige farger også på gamle hus.

Blir dette fargevalget for mangfoldig totalt sett, kan det lett oppstå et kaotisk fargevirvar. Hvis også bygningstyper, volumer og andre særtrekk varierer fra hus til hus som på Lanna, blir variasjonene så mangfoldig at det blir enda viktigere å dempe fargevalget. En måte å løse dette på er å la husene få tilnærmet like fargevalgører. Da blir de likeverdige og enkelthus stikker seg ikke unødvendig fram. Det er allikevel fullt mulig å pynte huset med kontrastfarger rundt dører og vinduer, vindskier, rekkverk og annet. En slik tradisjon er allerede startet på Lanna. Noen har vært svært flinke til å finne tilbake til gamle farger. Dette er en utvikling som det er verdt å gjøre oppmerksom på, og fortsette med.

FARGEVALG

Opprinnelig har nok husrekken langs Lanna hatt mange forskjellige farger, særlig jordfarger. I dag har mange av husene lyse eller hvite farger, en trend som kom på moten i dette århundre.

Tidligere var jordfargene langt vanligere å bruke. Andre farger var dyrere og mer komplisert å fremstille. Det var f.eks knyttet status til hvitfargen som var dyr å fremstille.

I dette heftet er det laget et fargekart med forslag til fremtidig fargebruk for bebyggelsen langs Lanna. Fargene er valgt ut i fra Riksantikvarens anbefalte fargekart, og fargeforslagene er knyttet til de aktuelle stilartene på Lanna. Det er tatt med i betraktningen at noen farger allerede er tatt i bruk på Lanna, og derfor er aktuelle å ha med på fargekartet.

Bilder av to fint fargesatte hus er med i heftet som inspirasjon til etterfølgelse.

De påfølgende sidene viser eksempler på hvordan fargekartet kan gi inspirasjon til fargesetting av hus.

Fargekartet inneholder farger som kan brukes både på fasadene og på mindre, dekorative elementer. Vi anbefaler at vegger og detaljer males i kontrastfarger.

Hver farge kan velges i flere fargenyanser. Vi anbefaler at husfasadene får de lysere nyansene og at mørke farger brukes til pynt på huset.

Solvolls hus ved Tvara brygge er fint fargesatt. Huseieren har skrappt seg ned gjennom malingsslagen og funnet husets opprinnelige farger.

STILART OG FARGEBRUK

Klassisime og empire

Klassisismen hentet sine forbilder i den klassiske steinarkitekturen. Tiden fra slutten av 1700-tallet og fram til midten av 1800-tallet ble derfor steinfargenes tid. Sandstein, kalkstein og marmor i lyse og mørke varianter la grunnlaget for fargevalget. De tradisjonelle og rimelige jordfargene som engelskrød og oker ble også fortsatt benyttet til bolighus, særlig på enkle småhus og på de mindre gårdene.

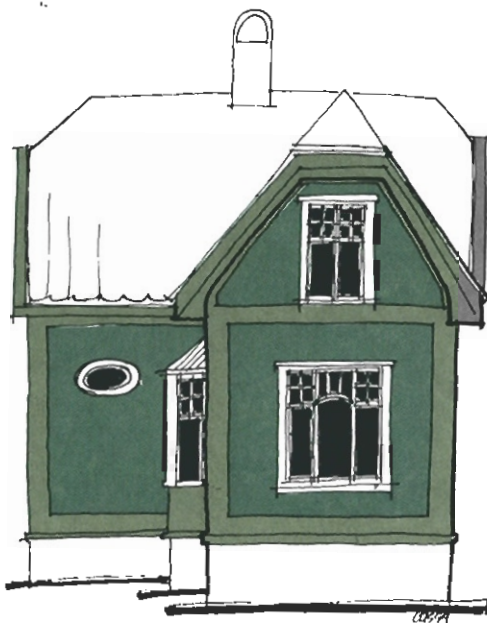
Sveitserstilen

Sveitserhusene ble gjerne malt i flere forskjellige kontrastfarger. Fargene var med på å framheve pynt, detaljer og konstruksjoner i veggene. Fargevalgene var en videreføring av senempiren. Men i senempiren ble det blandet mer umbra i fargene slik at fargene ble varmere og mørkere.

Sveitserstilen varte såpass lenge at det ble mange endringer innenfor denne stilperioden. Først ble husene malt i brunbeige og sandsteingule farger, men etterhvert gikk fargevalget over til også å inkludere hvitt.

Med innføring av gyldne fargenyanser skiftet forbildene fra stein til tre for første gang i stilhistorien i Norge.

Mot slutten av sveitserstilperioden ble fargene sterkere og klarere, og fargekombinasjoner som engelskrød, gressgrønt og oker var ikke uvanlig.

Jugend

Jugendstilen førte til et brudd med 1800-tallets farge tradisjoner. Med jugendstilen kom de ensfargede husene og hus med små fargekontraster. Lys grønne, gule, beige og hvite fargenyanser ble vanlig. Kontrastfargene på vinduer og gjeriker lå gjerne innenfor samme fargespekter. Dørene kunne få mørkere kontrastfarger i f.eks. rødbrunt.

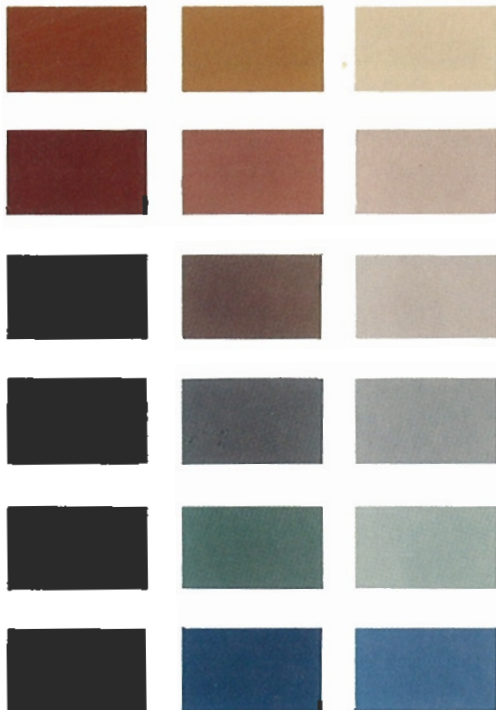

Funksjonalismen

Med funksjonalismen kom et nytt brudd med eksisterende farge tradisjoner. Gusjefargene ble innført, i grønne og brune varianter, men også rødlige og oker. Det var ikke uvanlig å dele fargevalget midt på veggen for å markere skillet mellom første og andre etasje. Kontrastfarger til huskroppen forøvrig ble brukt på verandaer og inngangspartier. Vinduer, dører og gerikter ble malt i sterkere og klarere nyanser som grønt, blått, oker, grått eller rødt.

FARGEKART FOR LANNA

Herrgård Linoljemaling Gjøco A/S, 6639 Torvikbukta.

Nr. 1402 Lys oker, e - 2:1, g - 1:8

Nr. 1404 Mørk oker, c - 2:1, g - 1:8

Nr. 1405 Brun, c - 2:1, g - 1:4

Nr. 1410 Rå umbra, b - 2:1, e - 1:4

Nr. 1413 Mosegrønn, c - 2:1, f - 1:4

Nr. 1418 Dyp blå, c - 2:1, e - 1:2

Nr. 1491 Hvit

Nr. 1406 Lys engelsk rød

Nr. 1407 Mørk engelsk rød

Hvis ingen av disse fargene tilfredstiller det husmaleren søker, anbefaler vi også de andre fargene på fargekartet.

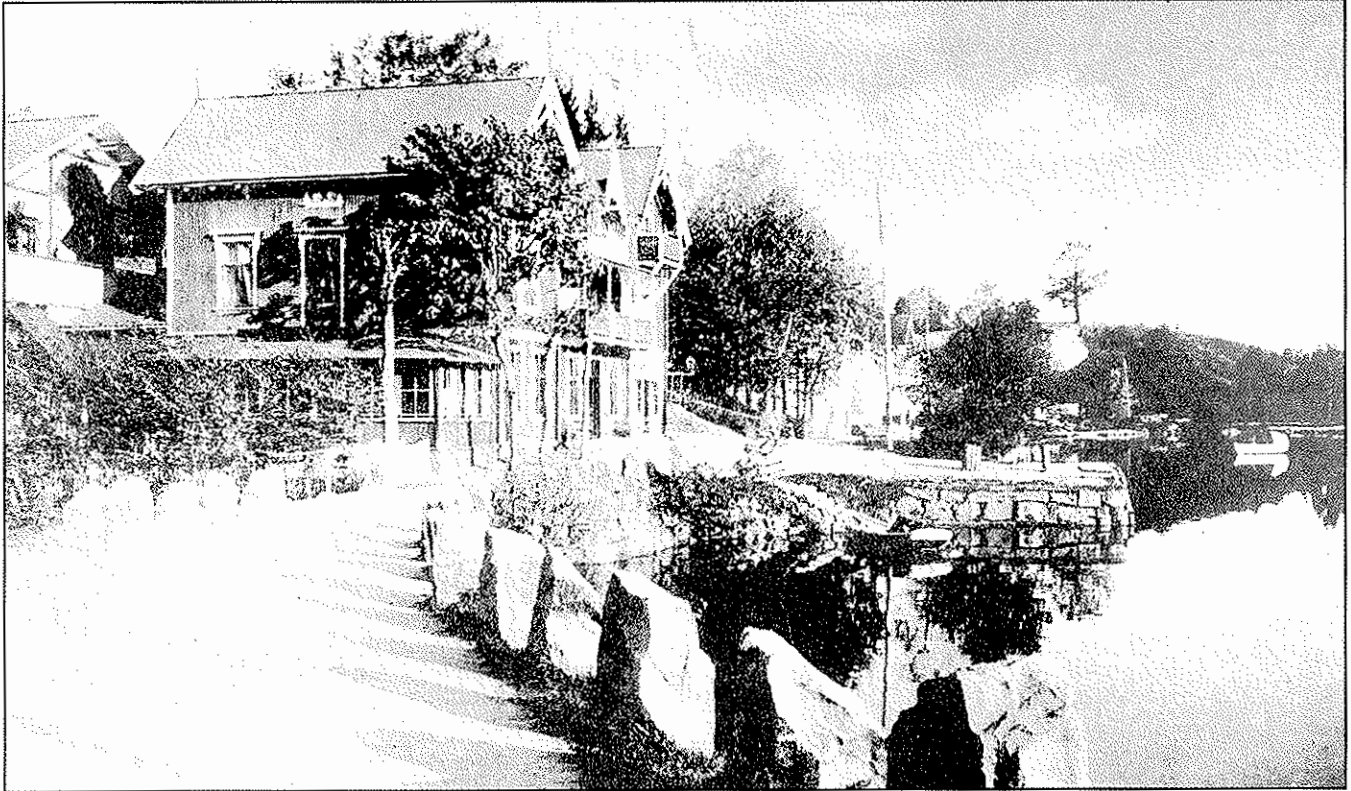

Dette lille huset på Lanna er vakkert fargesatt i tråd med de opprinnelige fargene. Huset er et fint forbilde for andre som skal male huset sitt.

Huset er malt i en nøytral jordfarge, men staffarsjen lyser opp med sine kraftige kontrastfarger. Huset ligger på Lanna.

VEGEN OG VANNET

Gammelt fotografi fra Aaheim hotell. Fotograf: C. Normann. Utlånt av Bjarne Lia, Lunde.

HISTORIEN

Da den nye veien fra Ulefoss til Strengen sto ferdig i 1852, betydde det et stor framskritt for kommunikasjonen i distriktet. Den gamle veien hadde vært flaskehalsen mellom Norsjø og de langstrakte vannene i Vest-Telemark. På vannene gikk transport og ferdsel med damp-båter fra 1850.

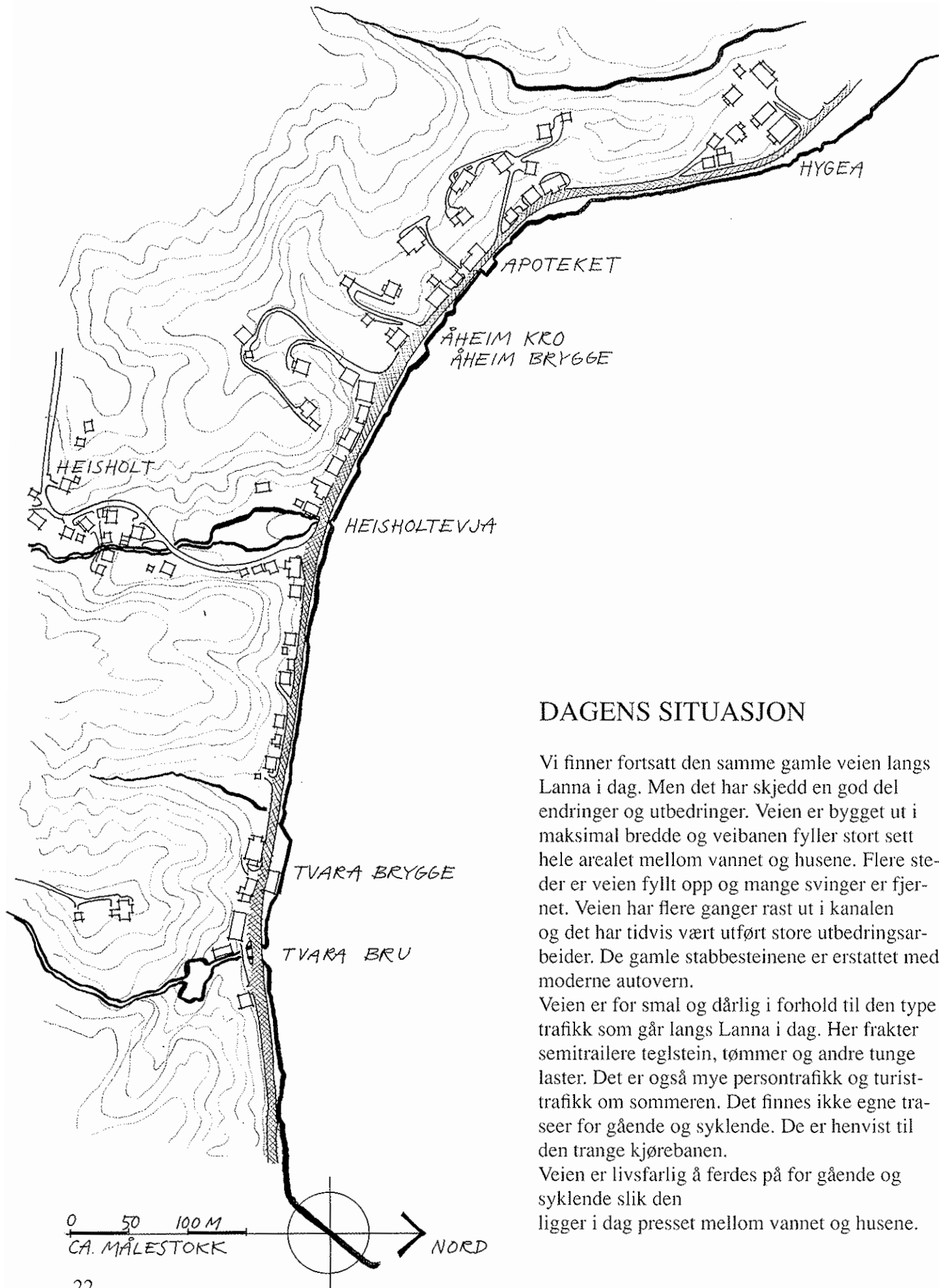
For oss er det kanskje vanskelig å forstå at ferdselen på vannveien var langt enklere enn på landveien. Men med svært dårlige veier og enkle hestekjøretøyer var båten et langt bedre og enklere fremkomstmiddel. Om vinteren gikk ferdselen med hest og slede over isen.

På Lanna var det dårlige grunnforhold og veien som ble anlagt måtte stedvis fundamenteres med påler. Veien var smal og fulgte det kupperte

terrenget. Den hadde også naturlige svinger som fulgte elvebredden.

Kanalen med sine mange sluse- og damanlegg sto ferdig utbygget i 1892. Utbyggingen medførte store konsekvenser for Lanna. Jordbruksarealer ble oversvømt av vann og den gamle Eidselva vokste betraktelig. Før reguleringen av vassdraget ble gjennomført, var det vanlig med årlige oversvømmelser, også langs Lanna. Den verste flommen i manns minne sies å ha vært i 1927. Da stod de fleste bygningene under vann.

For at ikke elva skulle grave ut veien langs Lanna, ble det bygget en vakker natursteinsmur langs kanalbredden. I tilknytning til denne lå det mange brygger. Særlig kjent er Aaheim og Tvara brygger.

DAGENS SITUASJON

Vi finner fortsatt den samme gamle veien langs Lanna i dag. Men det har skjedd en god del endringer og utbedringer. Veien er bygget ut i maksimal bredde og veibanen fyller stort sett hele arealet mellom vannet og husene. Flere steder er veien fyllt opp og mange svinger er fjernet. Veien har flere ganger rast ut i kanalen og det har tidvis vært utført store utbedringsarbeider. De gamle stabbesteinene er erstattet med moderne autovern.

Veien er for smal og dårlig i forhold til den type trafikk som går langs Lanna i dag. Her frakter semitrailere teglstein, tømmer og andre tunge laster. Det er også mye persontrafikk og turisttrafikk om sommeren. Det finnes ikke egne traséer for gående og syklende. De er henvist til den trange kjørebanelen.

Veien er livsfarlig å ferdes på for gående og syklende slik den ligger i dag presset mellom vannet og husene.

PRINSIPPER FOR LØSNINGER

En mulig løsning for arealbruken mellom huse-
ne og vannet er å dele området inn i brukersoner.
De forskjellige sonene får klart definerte funk-
sjoner. Det kan muliggjøre at fotgjengere,
syklister og biler kan bevege seg trygt uten for
mange konflikter.

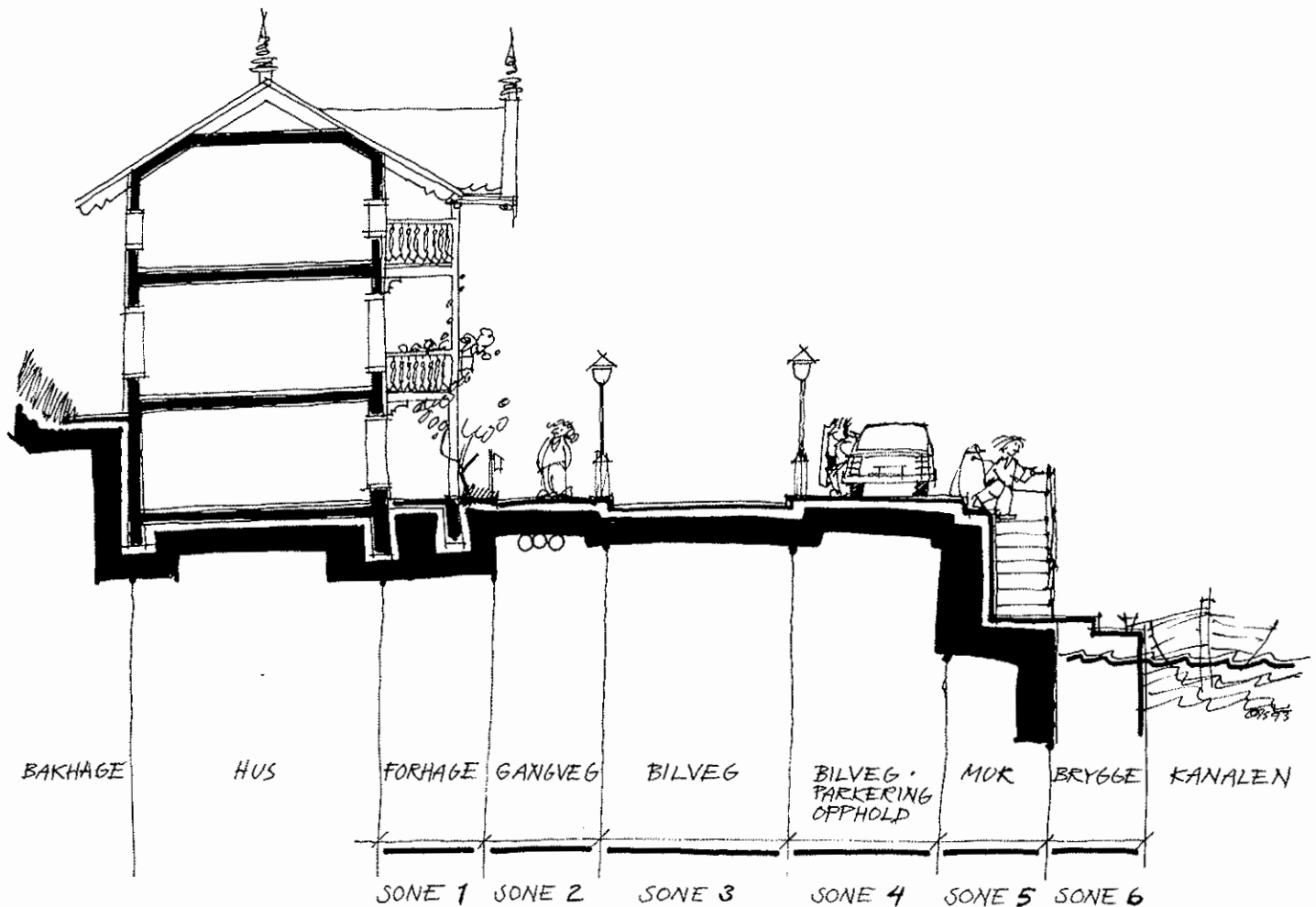
For å oppnå mest mulig avstand mellom hus og
biltrafikk plasseres gangsonen nærmest husene.
Det vil være de som mener at gangsonen bør lig-
ge ytterst mot kanalen for å øke opplevelsen av å
gå langs bredden. Denne opplevelsen kan ivare-
taes ved at det tilrettelegges for å gå på tvers av
sonene og ned til brygger og utsiktssteder.

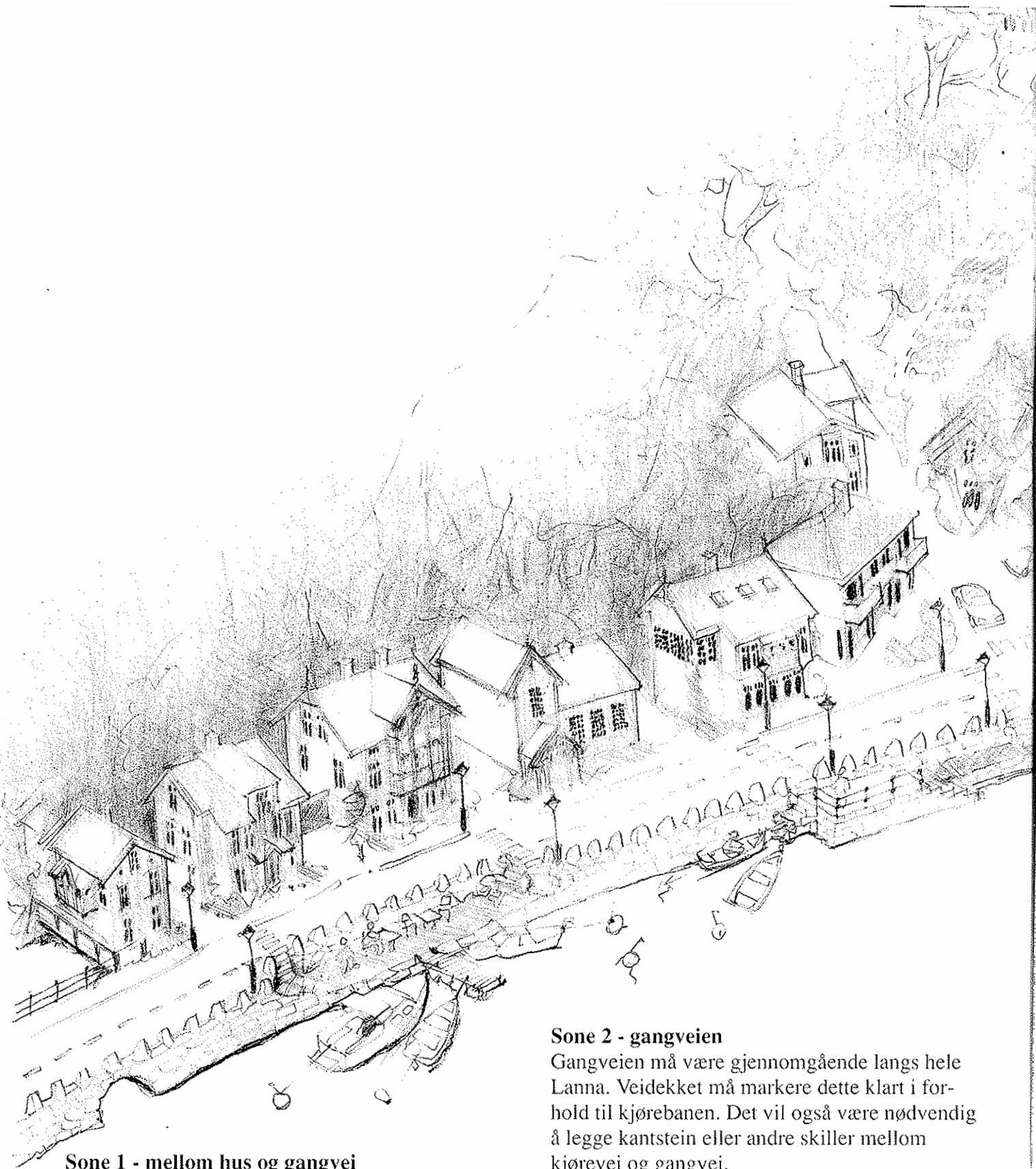
Overgangene mellom de langsgående sonene må
markeres klart. Når gående skal bevege seg på
tvers av sonene bør dette skje på bestemte ster-
der, slik at kryssingen er minst mulig farefull.
Denne løsningen innebærer at det legges stor
vekt på bevegelsen fra husene til vannet, på
tvers av kjøreretningen.

Derved kan beboerne på Lanna sikres et nærere
forhold til vannet.

En sonedelt løsning vil kunne være fleksibel nok
til å løse både trange og romslige partier langs
Lanna.

Når veien er på det smaleste som foran det gam-
le apoteket, vil arealet bestå av sone 1, 2 og 3.
Det tilsier ca 1.5 meter bredde for hver av sone-
ne 1 og 2 og 3 meter bredde for sone 3. Der det
er plass til dette, kommer sone 4 i tillegg som
må være minimum 3 meter bred.

Sone 1 - mellom hus og gangvei

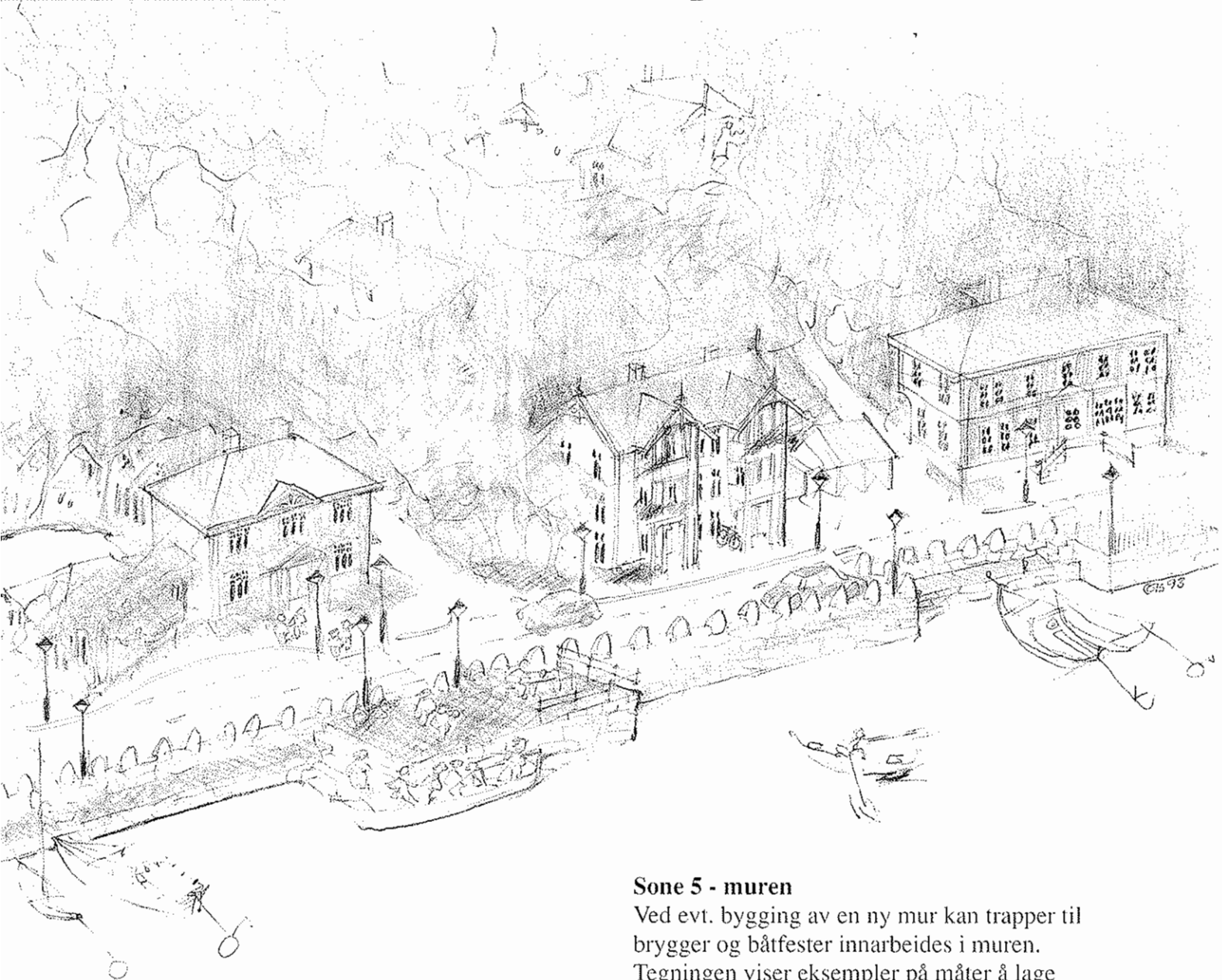
Det bør opprettes en sone mellom husene og en gangvei. I denne sonen kan beboerne etablere sin inngang til husene, beplante, møblere eller gjøre andre tiltak som privatiserer sonen utenfor huset. Her kan det også avsettes plass til postkasse, søppeldunk, sykkelparkering etc.

Sone 2 - gangveien

Gangveien må være gjennomgående langs hele Lanna. Veidekket må markere dette klart i forhold til kjørebanelen. Det vil også være nødvendig å legge kantstein eller andre skiller mellom kjørevei og gangvei.

Både sone 1 og sone 2 bør kunne bygges opp og ned i forhold til sone 3, som er bilveien.

Overgangen mellom gangvei og kjørevei kan være alt fra en naturstienmur med smijernsrekkverk der høydeforskjeller er stor, til kantsteiner der de ligger på samme nivå.

Sone 3 - veien

Veien bør i prinsippet være smal og gi klart inntrykk av å være en gjennomkjøring på de gående og på beboernes premisser. På fagspråket kalles dette **miljøprioritert gjennomkjøring**.

Det må gå klart frem om veien består av en eller to kjørebredder. Fotgjengeroverganger må markeres, og her bør det settes opp ny gatebelysning, dimensjonert for fotgjengere.

Sone 4 - mellom veien og muren

I denne sonen kan det opparbeides møteplasser for kjørende eller parkeringsplasser for beboere, og for besøkende. Dekket må være jamt og hindre rystelser i husene.

Sone 5 - muren

Ved evt. bygging av en ny mur kan trapper til brygger og båtfester innarbeides i muren. Tegningen viser eksempler på måter å lage sprang og trapper i muren.

Stabbesteiner kan erstatte dagens autovern og bringe det gamle preget tilbake på Lanna. Muren bør ikke være streng og uavbrutt, men mykes opp med avsatter, trapper og utstikk.

Sone 6 - bryggene

Det finnes i dag noen gode eksempler på steinsatte brygger langs Lanna. Slike brygger kan bidra til å myke opp møtet mellom land og vann.

Trebrygger bør bygges i henhold til gamle forbilder. Detaljer, former og størrelser må utarbeides felles for samtlige brygger. Dette hindrer at det oppstår et kaos av utstikkere. Helhetlige løsninger er viktig for å ta vare på det spesielle særpreg på Lanna.

De gamle natursteinsmurene langs Lanna lager en vakker overgang mellom land og vann. Utstikkeren var en gang en grunnmur for et ishus. I dag er det en fin liten uteplass i tilknytning til det gamle Apoteket-

Både natursteinsmuren og håndløperen av jern er gamle gode forbilder på Lanna.

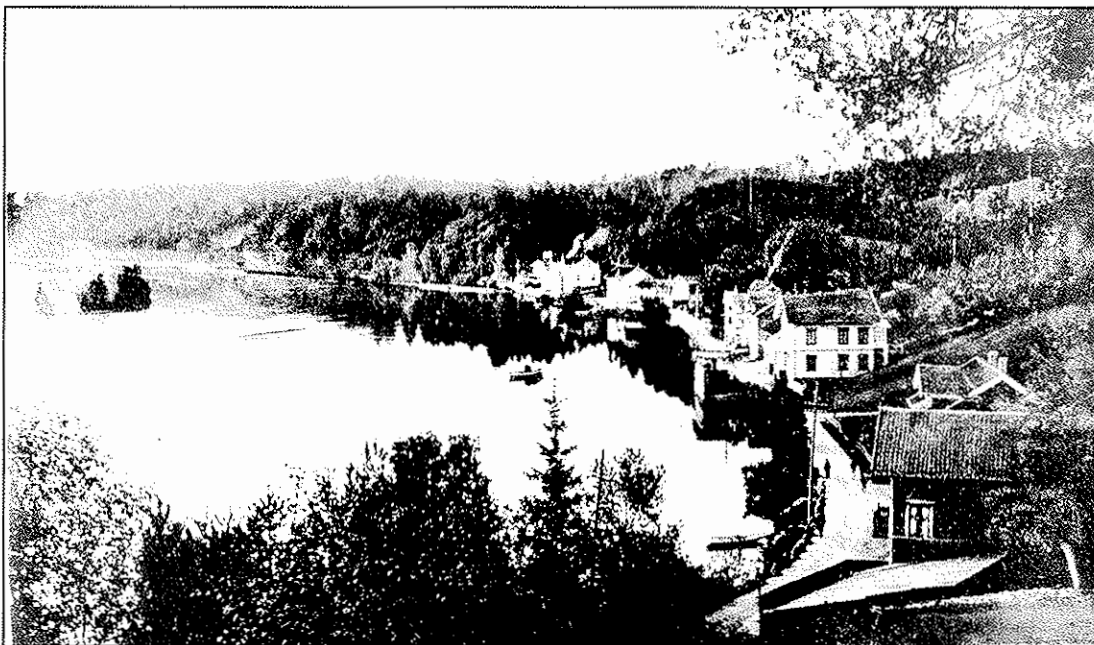
MATERIALBRUK

Fra gammelt av er det benyttet mange fine materialer ved utforming av murer, gjerder, trapper og annet langs Lanna. Dette er eksempler til etterfølgelse.

Særlig iøynefallende er natursteinsmurene som de mesterlig bygget for hundre år siden. Men lignende murer er det mulig å få til også i dag. Natursteinsmurer kombinert med bruk av smijern gir en stedstilhørighet til kanalbredden. Kombinasjonen av stakittgjerder, hekker, beplantning og naturstein er også vakker. Her har man et helt register av fine materialer å ta i bruk.

På bakken kan også materialbruken variere. Natursteinsheller, grus og kantstein er materialer med tilhørighet til stedet. Asfalt på kjørebane vil være nødvendig for å dempe rystelsene i husene.

OMRÅDET

Gammelt fotografi av bevaringsområdet. Sett fra vest. Fotograf C. Normann. (Utlånt av Bjarne Lia, Lunde)

GEOGRAFISK BESKRIVELSE

Lanna utgjør en del av et landskapsdrag som strekker seg fra Dalen og ned til Norsjø. Det er isens gravekraft under og etter istiden som har laget en revne i landskapet. Raviner og evjer er skapt av vannets gravekraft, og dalføret er utvidet ved at elva her arbeidet i dalbunnen gjennom flere tusen år.

Før vassdraget ble regulert, førte de store vannmengdene til årlige vårflokker. Slettene ble overfløymet av smeltevann fra halve Hardangervidda. Da Tokke-utbyggingene startet på 1950-tallet ble det etterhvert mulig å kontrollere smeltevannet.

Kanaliseringen førte til at Eidselva ble betydelig større forbi Lanna. Mye tidligere jordbruksland står i dag under vann. Vannet i kanalen er i parti-er ganske grunt, og grunnene er ypperlige beiteplasser for svaner og ender.

Kulturlandskapet

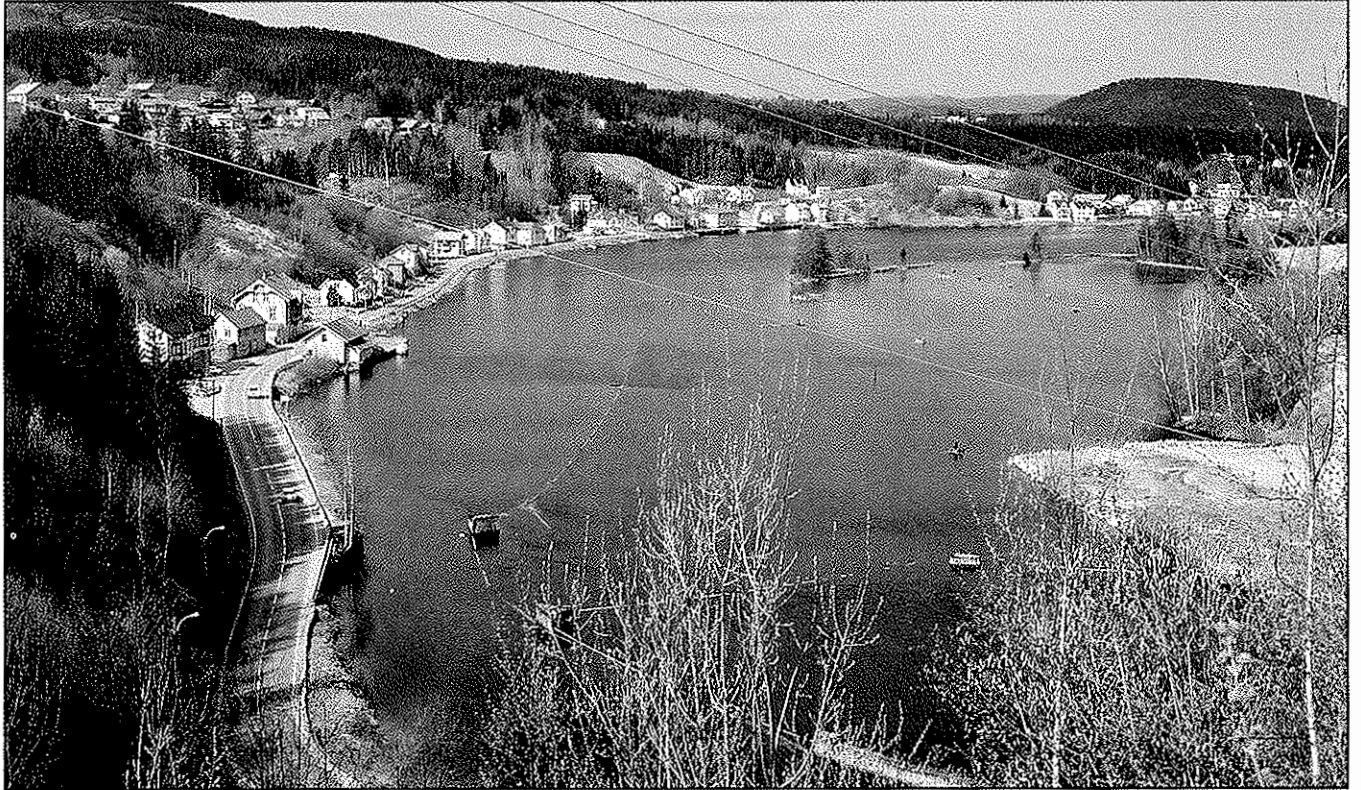
Telemarkslandskapet er preget av mange små sidedaler og koller. Noen hovedtrekk peker seg ut med store åsrygger og dalfører. Lanna ligger på en hylle noen få meter over elva, med ryggen mot en åsrygg. Åsryggen er kledd med nåletrær og løvtrær. Det er også åpent landbruksland i flate partier.

Fra gammelt av var dette et tradisjonelt landbruksland med flere mindre gårder. De fleste ligger fortsatt i omgivelsene rundt tettbebyggelsen. Husrekken på Lanna har utsikt over det store vannspeilet. På den andre siden av elva er det store skoger, høydedrag og jorder. Det er noen få hus på den andre bredden mot øst.

Ulefos Hovedgård dominerer landskapsbildet med sin omliggende park og jorder.

Gårdsanlegget ligger øverst på høyden og er lett synlig i sin hvite prakt.

Hele landskapsbildet forteller om den sosiale samfunnsordning som en gang rådet på stedet og vitner om aktiviteter som var og fortsatt er grunnlaget for Ulefoss-samfunnet.

Oversiktsbilde av Lanna sett fra øst.

Grunnforhold

I følge en rapport fra Telemark Vegkontor er grunnforholdene langs Lanna preget av løsmasser:

"Grunnen langs Lannaveien består av til dels tykke marine avleiringer, vesentlig av silt med tynne innleirete lag av leire og av sandige masser. Den opprinnelige ujevne bergoverflaten med bratte sidekanter kan få steder stikke opp gjennom de marine avleiringene. Eidselva har gravet seg ned i disse lett eroderbare siltlagene og har etterlatt seg en 60-70 meter høy dalside med ca. 20 graders skråningshelling, hvor veien og bebyggelsen er etablert nå. Ved enkelte mindre vannløp fra dalsidene ble det dannet raviner i forskjellige størrelser, avhengig av vannmengden."

MILJØ OG ØKOLOGI

Naturen og det økologiske livet er mangfoldig og spennende langs kanalen. Her er mye frodig og fin vegetasjon, fisk i vannet og et rikt fugleliv.

Små endringer i naturmiljøet kan skape totalt endrede forhold i den økologiske balansen.

Kloakken

Kloakken fra Lanna og Stoa er en stadig økende forurensingskilde i kanalen. Urenset kloakk som kun har vært innom gamle septiktanker går rett ut i elva. Dette er i partier synlig, og lukten er merkbar. Kloakken har også skapt gode vekstforhold for alger og vannplanter

Evjene

De gamle evjene gror igjen og flere er allerede gjengrodd av gras, busker og trær. Tidligere ble disse gravd opp år om annet av hensyn til tømmerfløtingen. I dag er det ikke lenger slik aktivitet i elva og langs bredden, så evjene har fått leve sitt eget liv. Det betyr at et viktig karaktertrekk på Lanna som er i ferd med å bli borte for alltid.

Utsikten og innsikt til området Heisholt er også i ferd med å forsvinne.

Fra Tyttebærevja.

Trærne

Tidligere var det flere store trær langs elveløpet. Disse er i dag borte. Fisk gjemmer seg i skyggen av trærne under vann. Når trærne fjernes blir også fisken borte fra vannbredden. Mellom husene, og i hagene og i lia over Lanna er det svære fine trær. Her er nåletrær, løvtrær og frukttrær. Det er et godt lokalklima i lia og varmekjære arter trives godt.

Åheimparken

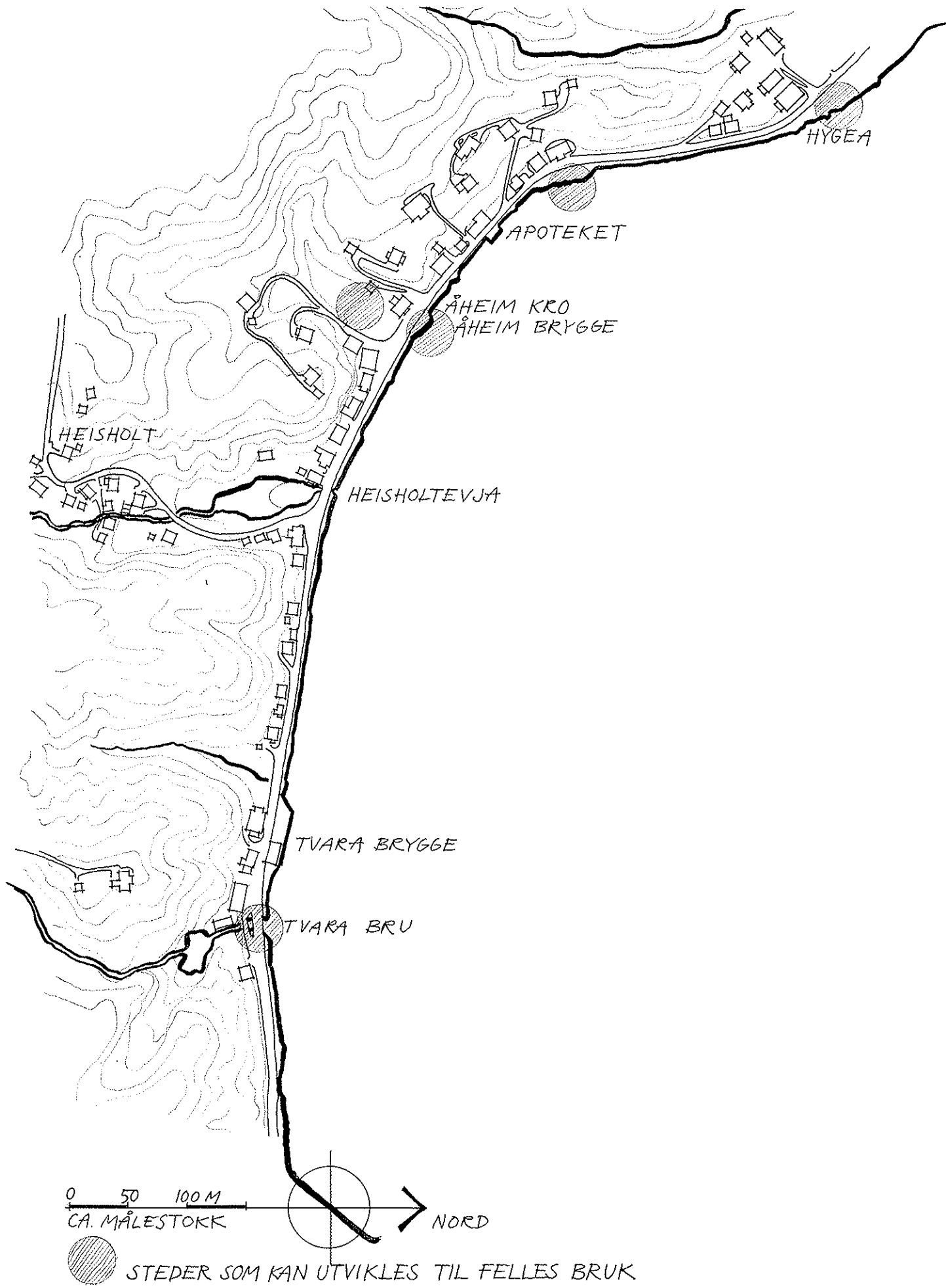
Fortsatt består den gamle, vakre parken ovenfor Åheim. Området er temmelig gjengrodd, men de gamle trærne som en gang prydet det flotte parkanlegget står der fortsatt. Her er mange forskjellige tresorter. Flere eksotiske og varmekjære arter trives i parken. Stiene ligger i terrenget og restene av lysthus og dammer er fortsatt synlig. Jordsmonnet er godt og mulighetene mange med tanke på fremtiden.

Ravinene

Der ravinene munner ut mot vannet er det ofte et ubebygget område i husrekka. Her ble tømmeret fraktet ned fra ovenforliggende områder. Det fortelles også at beitende dyr ble ført eller fant veien ned til drikkevannet via disse ravinene. Det betyr at disse åpningene i bebyggelsen er av kulturhistorisk verdi og ikke kun bør betraktes som et ubebygget tomteareal. Eiendomsforholdene her er også knyttet sammen med den tidligere bruken av ravinene.

Hagene

Det er mange flotte og frodige hager langs Lanna. Selv om ikke solforholdene er de aller beste synes det som vekstvilkårene er gode. Det er mye leire i grunnen, men lerimassene er stabile og utgjør ikke en stor trussel for hus og vegetasjon. Røttene til de store trærne i skråningen bidrar til å binde jord og leirmasser og hindrer utvasking av næringsgrunnet.

STEDER TIL FELLES BRUK

Det finnes i dag en del steder hvor alle og enhver har rett til å ferdes.

Slike steder er viktig for barns lek, for lokalbefolkningens rekreasjonsmuligheter og for besøkende.

Parkering

Beboerne og besøkende opplever parkeringsproblemer både på Lanna og Odden. Langs Lanna er det eneste stedet å sette bilen ved Åheim hotell, eller snikparkere på annenmanns eiendom.

Det er derfor nødvendig å se på muligheten for å løse den offentlige parkeringen, særlig i tilknytning til stoppesteder og attraksjoner. Den knappe målestokken langs kanalen tilsier at det bør opparbeides flere mindre parkeringsplasser. Man bør være oppmerksom på forstyrrelses-momentet for fugleliv og beboere ved opparbeidelse av offentlig parkeringsplasser. Erfaringer tilsier at ungdom vil kunne komme til å bruke parkeringsplassene nattetid som oppholdsteder og snuplasser. Dette vil medføre støy og uro. Parkeringen må derfor utformes med henblikk på å løse også denne utfordringen.

Rasteplasser

I tilknytning til offentlig parkering kan det også være aktuelt å opparbeide en rasteplass langs Lanna. Det hadde vært ønskelig om rasteplassen ble knyttet til et bryggeanlegg som gjorde det mulig for besøkende å fiske i kanalen.

Brygger

I følge Vegkontoret er det ikke behov for flere gjestebrygger ovenfor Ulefoss sluser. Men for å hindre at båtturene legger til ved private brygger er det viktig å ha gjestebrygger å vise til. Disse må plasseres slik at de ikke er til sjenanse for beboerne.

Større offentlige brygger kan også være nødvendig. I fremtiden kan det bli aktuelt å opprette en lokal turistrute mellom Lanna og Vrangfoss eller Lunde. Båtene kan bidra til nytt liv og virksomhet langs Lanna. I denne sammenheng vil særlig Åheim brygge være et aktuelt sted.

Rekreasjon

En gangvei langs Lanna vil bety en fin rekreasjonsmulighet for beboere og besøkende. Det byr på fine opplevelser å spasere eller sykle langs Lanna.

Den gamle parken ovenfor Åheim er et annet fint område som engang var en hovedattraksjon på stedet. Blir det ordnet med en bedre adkomst, kan det igjen være fint å rusle her. Det kreves også at skogen blir renset for kratt og villniss, slik at stiene og de gamle fine trærne kommer til sin rett. Da vil den vakre utsikten over kanalen komme fram igjen.

Det har tidligere vært stor badeaktivitet langs Lanna. Tidligere ble Deilevje mye benyttet som badeplass. Kloakkforurensing har ført til at mange ikke lenger bader i evjene eller Eidselva. Ved rensing av kloakk bør det være aktuelt å opparbeide nye badeplasser langs kanalen.

Ny vei utenom Lanna

Det foreligger planer for en ny veitrasé utenom Lanna. Veien er planlagt på den andre siden av elva, et stykke opp i åsen. Den nye riksvei 359 er planlagt å skulle kobles sammen med den gamle riksveien via en bru ved Stoadalen. Slik planene foreligger blir den planlagte brua sannsynligvis temmelig dominerende i landskapsbildet.

Det er ikke avsatt penger til denne veibyggingen i overskuelig framtid, men det er politisk enighet om at den skal komme en dag.

I et møte med Statens Vegvesen i Telemark ble det vist til planer om ny riksvei utenom Lanna. Det ble sagt at det er håp om at dette arbeidet kan gjennomføres i neste planperiode, d.v.s. etter 1997. Etter omlegging av riksveien regner man med at veien over Lanna blir kommunal. Vegvesenet er villig til å vurdere en to-trinns forbedringsplan av veien langs Lanna.

Første trinn kan innebære fartsreduksjoner, fysiske innsnevringar i partier som bidrar til å senke farten.

Det er også aktuelt å diskutere gjennomføring av en gangvei fra "Krøset" til slutten av Odden. Denne kan plasseres langs kanalen fra "Krøset" til Tvara bru, hvor den krysser veien og fortsetter langs husene.

Muligheten for senking av tonnasje grense kan diskuteres når bruene i Lunde står ferdige. Vegvesenet er også villig til å diskutere forskuttering av overtakelsesstøtte fra Statens Vegvesen til Nome kommune. Dette vil kunne bidra til å finansiere første trinn i veiombyggingen.

Andre trinn kan gjennomføres når riksveien legges utenom Lanna. Da bør det gjøres enda flere forbedringer, som flere innsnevringar, mulig opphøyde overganger, beplantning, nye barrierer mellom vann og vei, variasjoner i dekke osv.

Kloakken

Stoa og Lanna trenger nye kloakkanlegg, og eksisterende kloakknnett bør opprustes. Det er vurdert å legge kloakkledningen i kanalen. Dette vil antakelig by på endel påkoblings- og vedlikeholdsproblemer.

Kloakkføringer lagt i grunne grøfter i en framtidig gangvei vil kunne være et alternativ. Det forenkler anleggsarbeidet, vedlikeholdet og påkoblingene.

Ved en slik utbygning må kloakken føres fra Odden ned til en eksisterende pumpestasjon ved Tvara som har forbindelse med renseanlegget.

Muren

Et viktig tiltak som kan bedre situasjonen langs Lanna betraktelig, både for beboere, gående og syklistar, er en viss utvidelse av landstykket mellom husene og vannet.

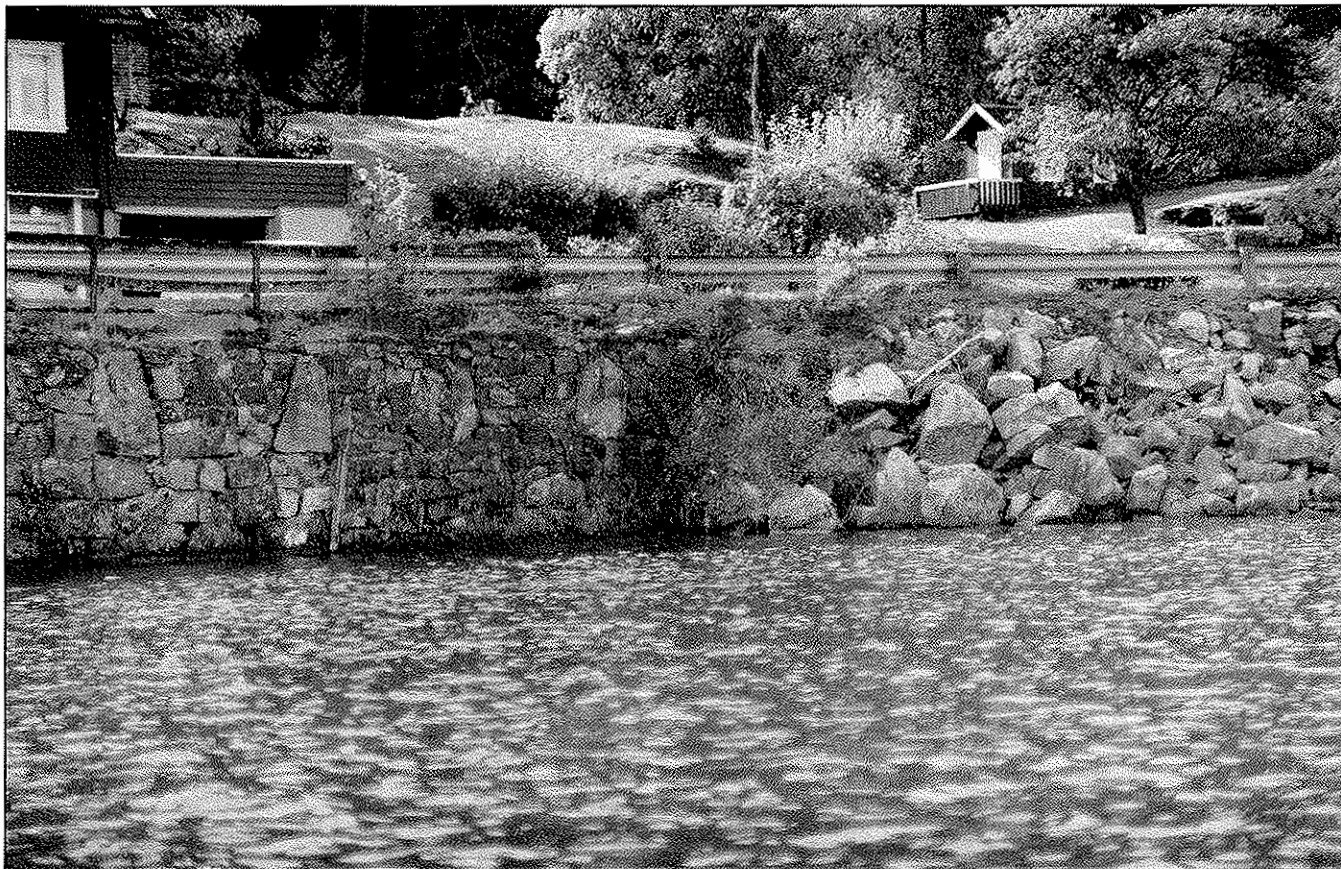
Dette kan skje ved at det etableres en ny tørrsteinsmur fra Tvara bru og fram mot det gamle apoteket. På hele denne strekningen er det en 2 - 3 meter bred sone mellom veibanen og vannbredden som består av store steiner, buskas og rot. Sonen er ikke brukbar for noen og den skjemma inntrykket fra vannet. Hvis en natursteinsmur ble bygget ved vannbredden, ville veien kunne forskyves et par meter ut fra husene.

Eiendomsforholdene

For å få fullstendig klarhet i eiendomsforholdene langs Lanna og på Odden må det foretaes en grenseoppgang.

I dag råder det uklarhet flere steder om hvem som eier hva. I en såpass trengt situasjon, fører dette til konflikter mellom huseiere og mellom huseiere og det offentlige.

Et stort spørsmål er hvor eiendoms grensene ligger mellom veien og privathusene. Mange huseiere på Lanna klager over at Vegvesenet har anlagt veien inn på deres eiendom.

Et møte mellom gammel natursteinsmur og veifylling. Bildet viser hvor viktig utformingen av denne muren er for opplevelsen av bredden fra vannet.

Kanalens eier hevder eiendomsrett til hele kanalebredden bortsett fra Tvara brygge og noen få andre unntak.

Statskraft hadde skjønn i 1950 - 1960 og 1970-årene, der velteplassene for tømmer langs Lanna ble bestemt. Dette er i dag ubrukte rettigheter knyttet til området. Tvaraskottet og Vomma er eksempler på slike.

Bevaringsplanen

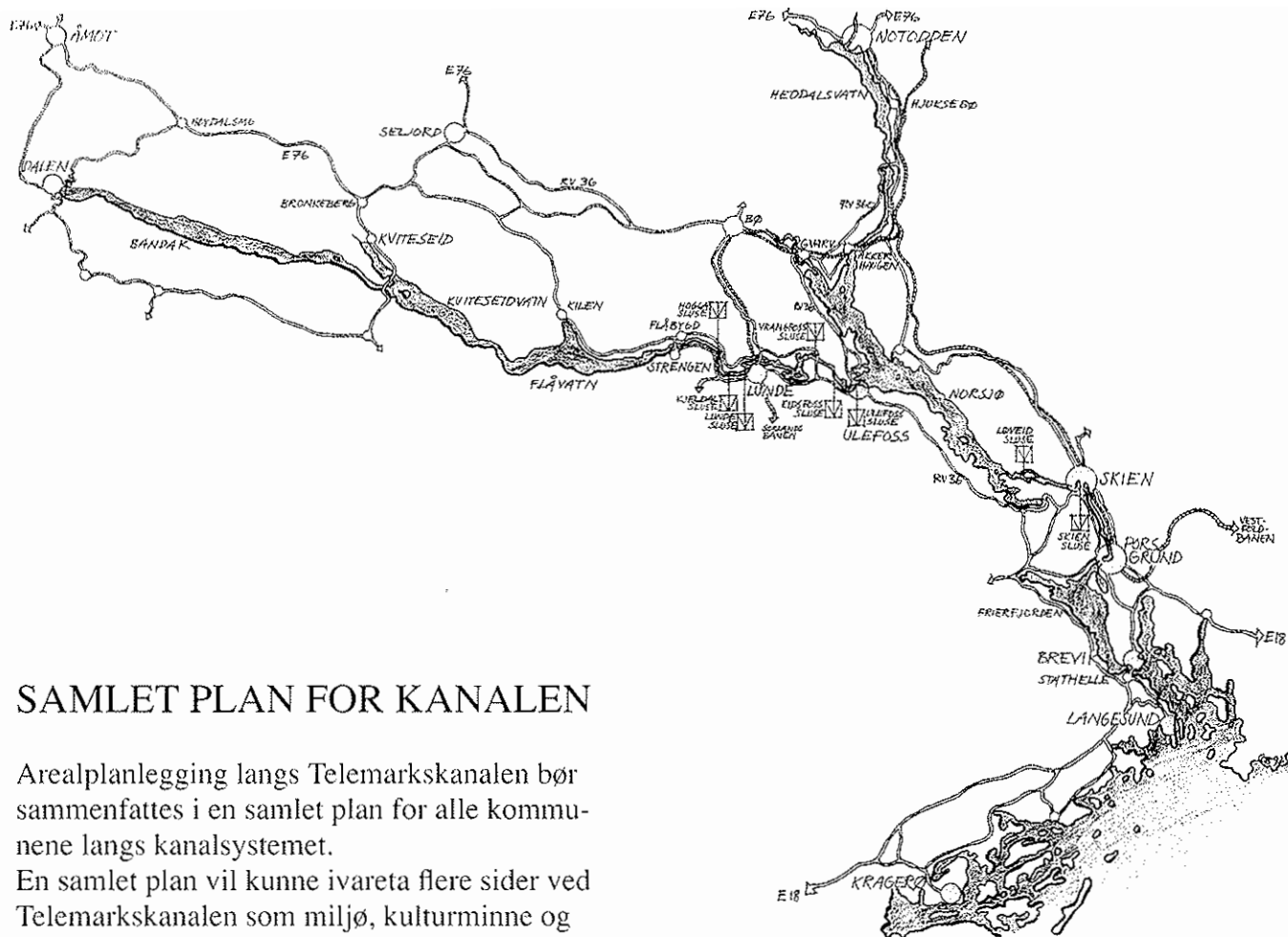
Området for bevaring bør begrenses til å gjelde bebyggelsen fra Tvara bru til og med Hygeabygget. Det bør også legges ut en vernesone bak bygningene som hindrer uheldig nybygging i åsen bak.

Når det gjelder husene langs Lanna skal det utarbeides retningslinjer for bruk av taktekking, vinduer, dører, panel, farger, beslag og materialbruk forøvrig.

I tilknytning til husene blir det laget forslag til bruk av lysarmaturer, gjerder og materialer på bakken mellom hus og vei.

Fylkeskonservatoren legger stor vekt på at man tar i bruk elementer som er kjent fra området knyttet til kanalen.

Både fylkeskonservatoren og Vegkontoret påpeker at sonen mellom veien og vannet må få et felles preg. Det betyr at eventuelle brygger må utformes i henhold til gitte forutsetninger.

SAMLET PLAN FOR KANALEN

Arealplanlegging langs Telemarkskanalen bør sammenfattes i en samlet plan for alle kommunene langs kanalsystemet.

En samlet plan vil kunne ivareta flere sider ved Telemarkskanalen som miljø, kulturminne og naturressurs.

En slik plan må være et resultat av et samarbeid mellom alle kanalkommunene, miljøvernmyndighetene, og Telemark Fylkeskommune.

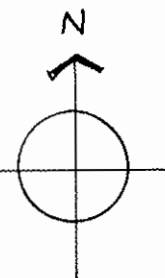
En samlet plan kan også ivareta satsing knyttet til reiseliv, friluftsliv og rekreasjon. Dette vil sannsynligvis kunne virke stimulerende på næringslivet og ivareta kvalitets- og opplevelsesaspektet for besøkende og for lokalbefolkningen. For beboerne vil en samlet plan også kunne bety bedre beskyttelse av eiendomsforholdene langs kanalen. Forhåpentligvis vil et slikt planarbeid også innebære en avklaring av hva som er offentlig tilgjengelig og hva som er privat eiendom.

En samlet plan vil kunne føre til at Telemarkskanalen forblir et helhetlig miljø også i fremtiden. Den kan føre til at de forskjellige kommunene og fylkeskommunen, som eier av kanalen, vil kunne enes om felles holdninger til bruk, bevaring og utvikling.

TELEMARKSKANALEN

CA. MÅLESTOKK:

0 10 20 KM.

En samlet plan vil være et viktig redskap for kommune og utbyggere ved igangsetting av nybygg, reparasjoner og bevaring. Uten en slik plan og en helhetlig tenkning kan vassdraget bli utsatt for tilfeldig satsing. Dette vil kunne forringe helheten, særpreget og den vakre naturen.

LANNA SOM DEL AV ULEFOSS.

Arbeidet med en bevaringsplan for Lanna bør utgjøre en del av tettsteds-utviklingen på Ulefoss. Det er viktig å ta hele stedet med i betraktning når planer utarbeides i området.

Veinettet og kanalen knytter Lanna sammen med Ulefoss. I dag representerer veien et problem, men ved gode løsninger kan gangvei og bilvei oppleves som en positiv tilknytning for lokalbefolkningen på Lanna og Odden. Bedrede trafikkforhold vil også åpne muligheter for ny virksomhet på Lanna. Det vil tiltrekke turister og andre besøkende som igjen kan skape handel og annen næringsvirksomhet på stedet.

Et gangveisystem kan få stor betydning for turistnæringen på stedet. Blir alle severdigheter knyttet sammen via et gangveinett, kan Ulefoss fremstå som en mer attraktiv opplevelse. Det blir dessuten også mer realistisk å motta store mengder turister på Ulefoss hvis de kan bevege seg mer til fots.

I dag er det opparbeidet en kultursti fra Ulefoss sluser til Vrangfoss. Ved opparbeidelse av en gangvei langs Lanna kan kulturstien returnere denne veien. Dette gir nye perspektiver til kanalopplevelsen.

Også fra kanalen vil Lanna fremstå som langt mer attraktiv hvis tungtrafikken fjernes og for-

holdene legges bedre til rette for bevaring av miljøet.

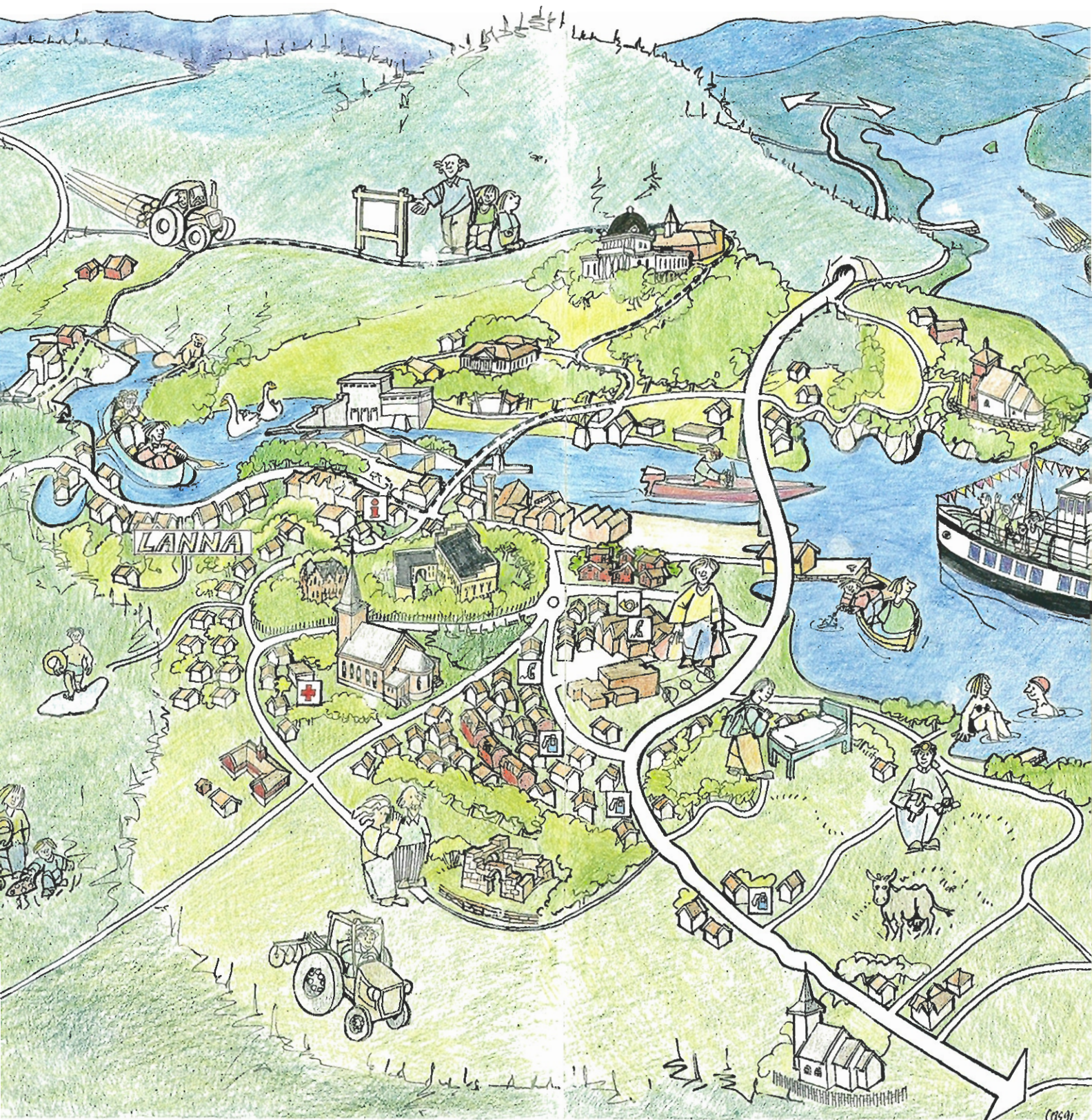
Lanna var av grunnleggende betydning for utviklingen av dette tettstedet. Besøkende blir imponert når Lannas historie blir berettet. Dessverre har Lanna mistet mye av sin status da det ble satset på en ny sentrumsdannelse på Ringsevja.

Det gamle miljøet og kvalitetene langs Lanna er unike. Stedet er blant de mest spennende miljøene langs hele Telemarkskanalen. Slike gamle bygningsmiljøer vekker stor interesse blant turister. Får stedet tilbake noen av sine gamle kvaliteter, vil det være store muligheter for å satse på overnattingsteder, spisesteder, utvalg, verksteder og annet langs Lanna.

Åheim har lang tradisjon som fasjonabelt overnattingssted. I dag fyller ikke stedet denne rollen, men her ligger et fremtidig potensiale som bør taes i bruk.

Dempes sjenerende gjennomkjøring og fjernes sjenerende kloakkutslipp, vil uteplasser langs kanalen bli meget attraktive med tanke på bespisning og rekreasjon.

Alt dette kan være tanker og ideer til inspirasjon for en ny framtid for Lanna.

Utsnitt av turistbrosjyre for Nome

Ansvarlig utgiver: Nome kommune, Teknisk etat, 3740 Lunde, Tlf. 35.947011

Tekst, foto, tegninger: Brita Lodberg-Holm og Olav H. Skjeldal.

